Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (suurkoda)

2. oktoober 2024*

Ühine välis- ja julgeolekupoliitika – Piiravad meetmed, mis on võetud seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas – Keeld osutada õigusabiteenuseid Venemaa valitsusele ja Venemaal asutatud üksustele – Advokaatide põhiülesanne demokraatlikus ühiskonnas – Advokaatide õigus osutada õigusabiteenuseid – Õigus saada advokaadilt nõu – Põhiõiguste harta artiklid 7 ja 47 ning artikli 52 lõige 2 – Advokaadi sõltumatus – Õigusriik – Proportsionaalsus – Õiguskindlus

Kohtuasjas T-797/22,

Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles, asukoht Brüssel (Belgia), ja teised hagejad, kelle nimed on esitatud lisas[1], esindajad: advokaadid P. de Bandt, T. Ghysels, T. Bontinck ja A. Guillerme,

hagejad,

keda toetavad

Bundesrechtsanwaltskammer, asukoht Berliin (Saksamaa), esindajad: advokaadid J.-P. Buyle, D. Van Gerven ja N. Azizollahoff,

ning

Ordre des avocats de Genève, asukoht Genf (Šveits), esindaja: advokaat F. Zimeray,

menetlusse astujad,

versus

Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: V. Piessevaux ja S. Lejeune,

kostja,

keda toetavad

Eesti Vabariik, esindaja: M. Kriisa,

Euroopa Komisjon, esindajad: J.-F. Brakeland, C. Giolito, M. Carpus Carcea ja C. Georgieva,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

[1] Teiste hagejate loetelu lisatakse vaid pooltele teatavaks tehtavale versioonile.

ning

liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, esindajad: F. Hoffmeister, L. Havas ja M. Almeida Veiga,

menetlusse astujad,

ÜLDKOHUS (suurkoda),

koosseisus: president M. van der Woude, kohtunikud S. Papasavvas, R. da Silva Passos, A. Kornezov, L. Truchot, S. Gervasoni (ettekandja), N. Półtorak, P. Nihoul, U. Öberg, C. Mac Eochaidh, T. Pynnä, J. Martín y Pérez de Nanclares, M. Brkan, P. Zilgalvis ja I. Gâlea,

kohtusekretär: V. Di Bucci,

arvestades menetluse kirjalikku osa, eelkõige:

– hagiavaldust, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 26. detsembril 2022,

– menetlusse astujate seisukohti, mille esitasid Üldkohtu kantseleisse komisjon, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, Eesti Vabariik, Bundesrechtsanwaltskammer ja Ordre des avocats de Genève vastavalt 4. mail, 12. mail, 22. juunil, 25. juulil ja 21. augustil 2023,

– hagiavalduse muutmise avaldust, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 5. mail 2023,

– Üldkohtu kirjalikku küsimust hagejatele ja nende vastust sellele, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 27. veebruaril 2024,

arvestades 12. märtsil 2024 toimunud ühist kohtuistungit,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Hagejad, Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles (Brüsseli hollandikeelne advokatuur) ning teised füüsilised ja juriidilised isikud, kelle nimed on esitatud lisas, paluvad ELTL artikli 263 alusel esitatud hagis tühistada esiteks nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määruse (EL) 2022/1904, millega muudetakse määrust (EL) nr 833/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas (ELT 2022, L 259 I, lk 3), artikli 1 punkt 12 osas, milles sellega asendatakse nõukogu 31. juuli 2014. aasta määruse (EL) nr 833/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas (ELT 2014, L 229, lk 1), artikli 5n lõiked 2 ja 4–12 ning muudetakse neid seoses õigusabiteenustega, teiseks nõukogu 16. detsembri 2022. aasta määruse (EL) 2022/2474, millega muudetakse määrust nr 833/2014 (ELT 2022, L 322 I, lk 1), artikli 1 punkt 13 osas, milles sellega asendatakse määruse nr 833/2014 artikli 5n lõiked 2 ja 4–11 ning muudetakse neid seoses õigusabiteenustega, ning kolmandaks nõukogu 25. veebruari 2023. aasta määruse (EL) 2023/427, millega muudetakse määrust nr 833/2014 (ELT 2023, L 59 I, lk 6), artikli 1 punkt 13 osas, millega sellega lisatakse määrusesse nr 833/2014 artikli 12b lõige 2a seoses õigusabiteenustega.

I. Vaidluse taust

2 Hagejad on Belgia advokatuurid ja advokaadid.

3 Venemaa Föderatsioon annekteeris 2014. aasta märtsis ebaseaduslikult Krimmi Autonoomse Vabariigi ja Sevastopoli linna (Ukraina) ning tegeleb sellest ajast alates katkematult destabiliseeriva tegevusega Ukraina idaosas. Vastusena sellele tegevusele kehtestas Euroopa Liit piiravad meetmed seoses Venemaa Föderatsiooni tegevusega, mis kahjustab või ohustab Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust, ning piiravad meetmed vastusena Krimmi Autonoomse Vabariigi ja Sevastopoli linna ebaseaduslikule annekteerimisele Venemaa Föderatsiooni poolt.

4 Nõnda võeti 17. märtsil 2014 vastu nõukogu otsus 2014/145/ÜVJP, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava või ohustava tegevusega (ELT 2014, L 78, lk 16), ja nõukogu määrus (EL) nr 269/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava või ohustava tegevusega (ELT 2014, L 78, lk 6).

5 Seejärel võeti vastu nõukogu 31. juuli 2014. aasta otsus 2014/512/ÜVJP, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas (ELT 2014, L 229, lk 13), et kehtestada suunatud piiravad meetmed sellistes valdkondades nagu juurdepääs kapitaliturgudele, kaitsetööstus, kahesuguse kasutusega kaubad ja tundlikud tehnoloogiad, sealhulgas energiasektoris. Leides, et viimati nimetatud meetmed kuuluvad EL toimimise lepingu kohaldamisalasse ja et nende rakendamiseks on vaja liidu tasandi õigusakti, võttis Euroopa Liidu Nõukogu vastu määruse nr 833/2014, mis sisaldab üksikasjalikumaid sätteid otsuse 2014/512 nõuete jõustamiseks nii liidu tasandil kui ka liikmesriikides.

6 15. veebruaril 2022 hääletas Gosudarstvennaya Duma Federal'nogo Sobrania Rossiskoï Federatsii (Venemaa Föderatsiooni Föderaalassamblee Riigiduuma) resolutsiooni poolt, milles Venemaa Föderatsiooni presidendil paluti tunnustada iseseisvate riikidena Ukraina idaosi, mida separatistid pidasid sõltumatuteks riikideks. Venemaa Föderatsiooni president allkirjastas 21. veebruaril 2022 dekreedi, millega tunnustas isehakanud „Donetski Rahvavabariigi" ja „Luhanski Rahvavabariigi" sõltumatust ja suveräänsust, ning andis korralduse Vene relvajõudude koondamiseks nendele aladele. Venemaa Föderatsiooni president andis 24. veebruaril 2022 teada sõjalisest operatsioonist Ukrainas ja samal päeval ründasid Vene relvajõud Ukrainat riigi mitmes osas.

7 Samal kuupäeval tegi liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja liidu nimel avalduse, milles mõistis hukka Venemaa Föderatsiooni relvajõudude „provotseerimata sissetungi" Ukrainasse, ning märkis, et liit vastab muu hulgas nii sektoripõhiste kui ka individuaalsete piiravate meetmete võtmisega. Samal päeval toimunud erakorralisel kohtumisel vastu võetud järeldustes mõistis Euroopa Ülemkogu selle „provotseerimata ja põhjendamatu sõjalise agressiooni" kõige karmimalt hukka, leides, et ebaseadusliku sõjategevusega rikub Venemaa Föderatsioon, kes kannab täielikku vastutust, rängalt rahvusvahelist õigust ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja põhimõtteid ning õõnestab Euroopa ja ülemaailmset julgeolekut ja stabiilsust.

8 Euroopa Ülemkogu märkis oma 23.–24. juuni 2022. aasta järeldustes, et töö sanktsioonidega jätkub, sealhulgas selleks, et tugevdada nende rakendamist ja hoida ära neist kõrvalehoidmine.

9 21. septembril 2022 otsustas Venemaa Föderatsioon eskaleerida veelgi oma agressiooni Ukraina vastu, toetades ebaseaduslike „referendumite“ korraldamist Venemaa poolt okupeeritud Donetski, Hersoni, Luhanski ja Zaporižžja oblasti aladel, kuulutades Venemaa Föderatsioonis välja osalise mobilisatsiooni ja esitades uusi ähvardusi kasutada massihävitusrelvi. Nende „referendumite“ järel vormistas Venemaa Föderatsiooni president ametlikult Ukraina Donetski, Luhanski, Zaporižžja ja Hersoni oblasti annekteerimise.

10 Euroopa Ülemkogu liikmed võtsid 30. septembril 2022 vastu avalduse, milles mõistetakse hukka Ukraina Donetski, Luhanski, Zaporižžja ja Hersoni oblasti ebaseaduslik annekteerimine Venemaa poolt ning tõdetakse, et Venemaa seab ohtu ülemaailmse julgeoleku. Euroopa Ülemkogu liikmed teatasid, et nad tugevdavad oma piiravaid meetmeid Venemaa ebaseadusliku tegevuse vastu võitlemiseks ning survestavad veelgi tugevamalt Venemaad oma agressioonisõda lõpetama.

11 Nõukogu võttis 6. oktoobril 2022 vastu otsuse (ÜVJP) 2022/1909, millega muudetakse otsust 2014/512 (ELT 2022, L 259 I, lk 122). Samal kuupäeval võttis nõukogu ELTL artikli 215 alusel vastu määruse 2022/1904.

12 Määruse 2022/1904 põhjenduses 19 on piiritletud sama määrusega keelatud õigusabiteenused:

„[O]tsusega (ÜVJP) 2022/1909 [laiendatakse] kehtivat keeldu osutada Venemaa Föderatsioonile teatavaid teenuseid, keelates arhitekti- ja inseneriteenuste ning IT-alaste nõustamisteenuste ja õigusabiteenuste osutamise. […] „Õigusabiteenused“ hõlmavad klientide õigusnõustamist hagita menetluses, sealhulgas äritehingutes, mis sisaldab õiguse kohaldamist või tõlgendamist, klientidega või nende nimel osalemist äritehingutes, läbirääkimistel ja muudes suhetes kolmandate isikutega ning õigusdokumentide ettevalmistamist, täitmist ja kontrollimist. „Õigusabiteenused“ ei hõlma klientide esindamist, nõustamist, dokumentide koostamist ega dokumentide kontrollimist esindusteenuste raames, nimelt asjades ja menetlustes haldusasutustes, kohtutes või seaduse alusel moodustatud erikohtutes või vahekohtu- ja vahendusmenetlustes.“

13 Määruse 2022/1904 artikli 1 punktiga 12 lisati määrusesse nr 833/2014 uus artikkel 5n, millega asendati varasem ja nähti muu hulgas ette õigusabiteenuste osutamise keeld (edaspidi „vaidlusalune keeld“) järgmises sõnastuses:

„2. Keelatud on otse või kaudselt osutada arhitekti- ja inseneriteenuseid, õigusabiteenuseid ja IT-alaseid nõustamisteenuseid

a) Venemaa valitsusele või

b) Venemaal asutatud juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele.

[…]

4. Lõiget 2 ei kohaldata selliste teenuste osutamise suhtes, mis on rangelt vajalikud, et lõpetada hiljemalt 8. jaanuariks 2023 käesoleva artikliga vastuolus olevad lepingud, mis on sõlmitud enne 7. oktoobrit 2022, või selliste lepingute täitmiseks vajalikud lisalepingud.

5. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata selliste teenuste osutamise suhtes, mis on rangelt vajalikud kaitseõiguse kasutamiseks kohtumenetluses või selleks, et kasutada õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.

6. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata selliste teenuste osutamise suhtes, [mis on rangelt vajalikud] liikmesriigis toimuvale kohtu-, haldus- ja vahekohtumenetlusele juurdepääsu tagamiseks või liikmesriigi kohtu- või vahekohtu otsuse tunnustamiseks või täitmiseks, tingimusel et teenuste osutamine on kooskõlas käesoleva määruse ja nõukogu määruse […] nr 269/2014 eesmärkidega.

7. Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata selliste teenuste osutamise suhtes, mis on ette nähtud kasutamiseks üksnes sellistele Venemaal asutatud juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele, mis on liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna riigi, Šveitsi või VIII lisas loetletud partnerriigi õiguse alusel asutatud või moodustatud juriidilise isiku, üksuse või asutuse omandis või ainu- või ühiskontrolli all.

8. Lõiget 2 ei kohaldata selliste teenuste osutamise suhtes, mis on vajalikud rahvatervisealase hädaolukorra lahendamiseks või sellise sündmuse kiireks ärahoidmiseks või leevendamiseks, millel on tõenäoliselt ränk ja märkimisväärne mõju inimeste tervisele ja ohutusele või keskkonnale, või loodusõnnetustele reageerimiseks.

9. Lõiget 2 ei kohaldata selliste teenuste osutamise suhtes, mis on vajalikud mittesõjaliseks kasutamiseks ja mittesõjalistele lõppkasutajatele mõeldud tarkvara uuendusteks, mis on lubatud artikli 2 lõike 3 punktis d ja artikli 2a lõike 3 punktis d[,] seoses VII lisas loetletud kaupadega.

10. Erandina lõigetest 1 ja 2 võivad pädevad asutused anda loa neis lõigetes osutatud teenuste osutamiseks tingimustel, mida nad peavad asjakohaseks, olles eelnevalt kindlaks teinud, et see on vajalik:

a) humanitaartegevuseks, näiteks abi kohaletoimetamine või abi kohaletoimetamise hõlbustamine (sealhulgas meditsiinitarbed, toit või humanitaartöötajate transport ja sellega seotud abi), või evakueerimiseks või

b) kodanikuühiskonna tegevuseks, mis edendab otseselt demokraatiat, inimõigusi või õigusriiki Venemaal [või]

c) liidu ja liikmesriikide või partnerriikide diplomaatiliste ja konsulaaresinduste, sealhulgas delegatsioonide, saatkondade ja missioonide või rahvusvahelisest õigusest tuleneva puutumatusega kaitstud rahvusvaheliste organisatsioonide tegutsemiseks Venemaal.

11. Erandina lõigetest 1 ja 2 võivad pädevad asutused anda loa neis lõigetes osutatud teenuste osutamiseks tingimustel, mida nad peavad asjakohaseks, olles eelnevalt kindlaks teinud, et see on vajalik:

a) liidus elutähtsa energiavarustuse tagamiseks ning titaani, alumiiniumi, vase, nikli, pallaadiumi ja rauamaagi ostmiseks, impordiks või transpordiks liitu;

b) inimeste tervise ja ohutuse või keskkonnaohutuse seisukohast oluliste taristute, riistvara ja tarkvara pideva toimimise tagamiseks;

c) tsiviilotstarbelise tuumavõimekuse loomiseks, käitamiseks, hoolduseks, kütusega varustamiseks ja ümbertöötlemiseks ning ohutuse tagamiseks ning tsiviilotstarbeliste tuumarajatiste valmimiseks vajaliku projekteerimis- ja ehitustöö ning kasutuselevõtmise jätkumiseks, lähtematerjali tarnimiseks, et toota meditsiinilisi radioisotoope ja sarnaseid

meditsiinilisi rakendusi või keskkonna kiirgusseireks vajalikku elutähtsat tehnoloogiat, ning tsiviilotstarbeliseks tuumaenergiaalaseks koostööks, eelkõige teadus- ja arendustegevuse valdkonnas, või

d) liidu telekommunikatsioonioperaatorite poolt selliste elektroonilise side teenuste osutamiseks, mis on vajalikud elektroonilise side teenuste toimimiseks, hooldamiseks ja turvalisuseks, sealhulgas küberturvalisuseks, Venemaal, Ukrainas, liidus, Venemaa ja liidu vahel ning Ukraina ja liidu vahel ning andmekeskusteenuste osutamiseks liidus.

12. Asjaomane liikmesriik teavitab teisi liikmesriike ja komisjoni kõikidest lõigete 10 ja 11 alusel antud lubadest kahe nädala jooksul pärast loa andmist.“

14 Nõukogu võttis 16. detsembril 2022 vastu otsuse (ÜVJP) 2022/2478, millega muudetakse otsust 2014/512 (ELT 2022, L 322 I, lk 614), ja ELTL artikli 215 alusel määruse 2022/2474.

15 Määruse 2022/2474 artikli 1 punktiga 13 muudeti määruse nr 833/2014 artiklit 5n õigusabiteenuste osutamise keeldu puudutavas osas üksnes formaalselt. Määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikega 10 liideti sama määruse endised lõiked 10 ja 11, ilma et nende lõigete normatiivset sisu oleks muudetud.

16 Nõukogu võttis 25. veebruaril 2023 vastu otsuse (ÜVJP) 2023/434, millega muudetakse otsust 2014/512 (ELT 2023, L 59 I, lk 593), ja ELTL artikli 215 alusel määruse 2023/427.

17 Määrusega 2023/427 ei muudetud määruse nr 833/2014 artikli 5n sõnastust. Määruse 2023/427 artikli 1 punktiga 13 kehtestati siiski uus erand vaidlusalusest keelust uue lõikega 2a, mis lisati määruse nr 833/2014 artiklisse 12b ja mis on sõnastatud järgmiselt:

„2a. Erandina [määruse nr 833/2014] artiklist 5n võivad pädevad asutused anda loa jätkata kõnealuses artiklis loetletud teenuste osutamist kuni 31. detsembrini 2023, kui selliste teenuste osutamine on rangelt vajalik Venemaal asuva vara võõrandamiseks või Venemaal toimuva äritegevuse lõpetamiseks, eeldusel et on täidetud järgmised tingimused:

a) teenuseid osutatakse üksnes võõrandamise tulemusel tekkinud juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele ja ainult nende kasuks ning

b) pädevatel asutustel, kes loataotluste üle otsustavad, ei ole põhjust arvata, et teenuseid võidakse otse või kaudselt osutada Venemaa valitsusele või sõjalisele lõppkasutajale või et nende lõppkasutusel Venemaal võib olla sõjaline otstarve.“

II. Poolte nõuded

18 Hagejad, keda toetavad Bundesrechtsanwaltskammer (Saksamaa föderaalne advokatuur) ja Ordre des avocats de Genève (Genfi advokatuur), paluvad Üldkohtul:

– tühistada määruse 2022/1904 artikli 1 punkt 12 osas, milles sellega asendatakse määruse nr 833/2014 artikli 5n lõiked 2 ja 4–12 ning muudetakse neid seoses õigusabiteenustega, määruse 2022/2474 artikli 1 punkt 13 osas, milles sellega asendatakse määruse nr 833/2014 artikli 5n lõiked 2 ja 4–11 ning muudetakse neid seoses õigusabiteenustega, ning

määruse 2023/427 artikli 1 punkt 13 osas, milles sellega lisatakse määrusesse nr 833/2014 artikli 12b lõige 2a seoses õigusabiteenustega;

– mõista kohtukulud välja nõukogult.

19 Nõukogu, keda toetavad Eesti Vabariik, Euroopa Komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, palub Üldkohtul sisuliselt:

– jätta hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata osas, milles selles palutakse tühistada määruse nr 833/2014 artikli 5n lõige 10 ja artikli 12b lõige 2a (edaspidi „välistussätted“);

– jätta hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejatelt.

20 Lisaks paluvad Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Üldkohtul jätta hagi tervikuna vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.

III. Õiguslik käsitlus

A. Vastuvõetavus

21 Nõukogu leiab, et hagi on vastuvõetav osas, milles see puudutab määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikeid 2, 4–9 ja 11. Küll aga vaidleb ta hagi vastuvõetavusele vastu osas, milles sellega taotletakse välistussätete tühistamist. Ainult Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja leiavad, et hagi on tervikuna vastuvõetamatu.

22 Nõukogu, keda toetavad Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, leiab lisaks, et muutmisavaldus, mille hagejad esitasid, et vaidlustada määrusega 2023/427 määrusesse nr 833/2014 lisatud artikli 12b lõike 2a õiguspärasus, on vastuvõetamatu.

23 Tuleb meenutada, et liidu kohtul on õigus kohtuasja asjaolusid arvestades hinnata, kas korrakohase õigusemõistmise kaalutlustel võib hagi sisulistel põhjustel rahuldamata jätta, ilma et enne lahendataks selle vastuvõetavuse küsimus (vt selle kohta 26. veebruari 2002. aasta kohtuotsus nõukogu *vs.* Boehringer, C-23/00 P, EU:C:2002:118, punkt 52).

24 Käesoleva kohtuasja asjaoludel ja menetlusökonoomia huvides tuleb hagi sisuliselt läbi vaadata, ilma et eelnevalt lahendataks selle vastuvõetavuse küsimus, kuna hagi on allpool väljatoodud põhjustel igal juhul põhjendamatu.

B. Sisulised küsimused

25 Hagejad esitavad hagi põhjendamiseks kolm väidet, mis käsitlevad sisuliselt esiteks Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklite 7 ja 47 ning artikli 52 lõike 1 rikkumist, teiseks advokaadi sõltumatuse ja õigusriigi väärtuste riivet ning proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist ja kolmandaks õiguskindluse põhimõtte rikkumist.

1. Esimene väide, et on rikutud harta artikleid 7 ja 47 ning artikli 52 lõiget 1

26 Esimene väide jaguneb kolmeks osaks, mis puudutavad harta rikkumist ja mida analüüsitakse allpool.

27 Esimese ja teise osaga leiavad hagejad, keda toetavad Bundesrechtsanwaltskammer ja Ordre des avocats de Genève, et vaidlusalune keeld rikub esiteks põhiõigust pöörduda õigusabi saamiseks advokaadi poole ja riivab teiseks advokaadi kutsesaladust. Vaidlusalune keeld rikub seega harta artikleid 7 ja 47.

28 Väite kolmanda osaga väidavad hagejad, keda toetavad Bundesrechtsanwaltskammer ja Ordre des avocats de Genève, et hartaga tagatud õiguste riiveid, mis tulenevad vaidlusalusest keelust, ei saa põhjendada harta artikli 52 lõike 1 tähenduses.

29 Seda kolmandat osa analüüsitakse vastuse raames, mille Üldkohus annab väite esimesele ja teisele osale.

a) Väite esimene osa, mille kohaselt on rikutud õigust pöörduda õigusabi saamiseks advokaadi poole

30 Esimese väite esimene osa jaguneb kaheks etteheiteks. Esimene etteheide puudutab harta artikli 47 rikkumist. Teine etteheide puudutab harta artikli 7 rikkumist. Hagejate sõnul annavad need kaks artiklit nimelt põhiõiguse pöörduda õigusabi saamiseks advokaadi poole, mis on tagatud igale isikule nii kohtumenetluses kui ka kohtuvälistes asjades.

31 Hagejad, keda toetavad Bundesrechtsanwaltskammer ja Ordre des avocats de Genève, väidavad, et õigus küsida õigusabi on lahutamatult seotud õigusega pöörduda advokaadi poole kohtu- või haldusmenetluses. Lisaks tunnustatakse kõikides liikmesriikides õigust pöörduda advokaadi poole, sealhulgas õigusliku arvamuse saamiseks ja oma õigusliku olukorra hindamiseks, ning see on õigusriigis oluline tegevus. Hagejad tuginevad Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi „EIK“) praktikale, väitmaks, et õigus pöörduda õigusliku arvamuse saamiseks advokaadi poole kehtib isegi väljaspool kliendi kohtus esindamise ülesannet.

32 Harta artikliga 7 antud kaitse kehtib ka väljaspool kohtumenetlust. Samuti on kunstlik ja sobimatu nõukogu poolt tehtud eristus, mille kohaselt kuuluvad harta artikliga 47 kaitstud õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile kasutamiseks vajalikud õigusabiteenused vaidlusaluse keelu kohaldamisalast tehtud erandite alla. Ei ole nimelt võimalik teha kindlaks *a priori*, enne kliendi õigusnõustamist, kas see nõustamine on seotud tulevase kohtuvaidlusega. Õigus küsida õigusnõu võib osutuda lahutamatuks õigusest pöörduda advokaadi poole.

33 Ordre des avocats de Genève lisab, et tegelikult saab õigusabi liigitada kohtuasjas või kohtuvälises asjas antuks alles tagantjärele. Kaalul on üldisemalt õiguskaitse kättesaadavus, kuna see on käesoleval juhul piiratud vaidlusaluse keelu sõnastuse mitmetähenduslikkuse tõttu, mis praktikas viib advokaatide enesetsensuurini.

34 Hagejad täpsustavad lisaks, et asjaolu, et advokaatidel on kliendi kohtus esindamise monopol, ei sea kahtluse alla põhiõigust saada advokaadilt õigusnõu, sealhulgas kohtuvälises asjas. Õigust pöörduda advokaadi poole tuleks pidada jagamatuks tervikuks, mis hõlmab nii advokaadi kaitse- ja esindamisülesannet kui ka nõustamisülesannet.

35 Hagejad lisavad muu hulgas, et vaidlusalune keeld ei tekita distantseerumiskohustust, vaid seisneb puhtalt ja lihtsalt keelus. Igal juhul takistab asjaolu, et advokaadid on kohustatud esitama loataotluse, neil ise otsustada ja hinnata välistussätete kohaldamisalasse kuuluvaid olukordi.

36 Nõukogu, keda toetavad Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, vaidleb hagejate argumentidele vastu.

37 Sellega seoses märgib Üldkohus, et käesoleva väite esimeses osas hagejate tõstatatud küsimus seisneb sisuliselt selle kindlakstegemises, kas harta artiklite 7 ja 47 koostoimes kohaldamine annab aluse põhiõigusele pöörduda advokaadi poole, sealhulgas olukordades, millel ei ole mingit seost kohtumenetlusega. Kuna vaidlusalune keeld on kohaldatav õigusabiteenustele, mida advokaadid osutavad muu hulgas kohtuvälistes asjades, riivab see väidetavalt põhiõigust pöörduda advokaadi poole.

38 Hagejate selliselt tõstatatud küsimusele vastamiseks on vaja analüüsida Euroopa Kohtu praktikat, mis käsitleb ühelt poolt harta artiklit 47 ja teiselt poolt harta artiklit 7, ning EIK praktikat.

39 Vastavalt harta artikli 52 lõikele 3, mille eesmärk on tagada vajalik kooskõla selles sisalduvate õiguste ja Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (edaspidi „EIÕK“) tagatud vastavate õiguste vahel, ilma et sellega kahjustataks liidu õiguse autonoomiat, peab Üldkohus harta artiklitega 7 ja 47 tagatud õiguste tõlgendamisel arvesse võtma vastavaid õigusi, mis on tagatud EIÕK artikli 8 lõikega 1 ja artikli 6 lõikega 1, nii nagu neid on tõlgendanud EIK, kui minimaalset kaitsetaset (vt selle kohta 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Euroopa Kohtu hinnangul on harta artikliga 47 tagatud põhiõigus ülimalt tähtis, et tagada liidu õigusest õigussubjektidele tulenevate õiguste kogumi ja ELL artiklis 2 osutatud liikmesriikide ühiste väärtuste, eeskätt õigusriigi väärtuse kaitse (20. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 51). ELL artikliga 2 tagatud õigusriigi põhimõte nõuab, et kõigil liidu füüsilistel ja juriidilistel isikutel oleks võimalik liidu õigusega vabalt tutvuda ning õigussubjektidel oleks võimalik oma õigusi ja kohustusi selgelt teada (5. märtsi 2024. aasta kohtuotsus Public.Resource.Org ja Right to Know *vs.* komisjon jt, C-588/21 P, EU:C:2024:201, punkt 81).

41 Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele hõlmab harta artikli 47 teise lõigu teise lause kohaselt igaühe võimalust saada nõu ja kaitset ning olla esindatud advokaadi poolt. See õigus koosneb erinevatest elementidest. See hõlmab muu hulgas kaitseõigusi, poolte võrdsuse põhimõtet, õigust pöörduda kohtusse ja õigust pöörduda advokaadi poole nii tsiviil- kui ka kriminaalasjades (8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 60).

42 Tuleb märkida, et harta artikli 47 pealkiri on „Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele“. Selle artikli kolmandas lõigus on ette nähtud isiku õigus tasuta õigusabile, „mis tagab talle võimaluse kohtusse pöörduda“. Selles kontekstis tuleb selle artikli teises lõigus ette nähtud võimalust saada nõu ja kaitset ning olla esindatud tunnustada üksnes juhul, kui see on seotud kohtumenetlusega (vt selle kohta 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 61).

43 Selles mõttes on Euroopa Kohus tunnustanud advokaatide põhiülesannet õigusriigis ainult niivõrd, kui nad aitavad kaasa õigusemõistmise nõuetekohasele toimimisele ning tagavad kliendi huvide kaitse. Euroopa Kohus on nimelt rõhutanud, et „igal õigussubjektil“, see tähendab igal isikul, kes soovib oma õigusi kohtus tunnustada lasta ja teostada, peab olema võimalus pöörduda täiesti vabalt oma advokaadi poole, kelle amet ise hõlmab ülesannet anda sõltumatult õigusnõu kõigile seda vajavatele isikutele (vt selle kohta 18. mai 1982. aasta kohtuotsus AM & S Europe *vs.* komisjon, 155/79, EU:C:1982:157, punkt 18). Laiemalt on Euroopa Kohus tunnustanud advokaatide ülesannet, kes peavad täiesti sõltumatult ja õigusemõistmise ülekaalukatest huvidest lähtudes osutama õigusabi, mida klient vajab (18. mai 1982. aasta kohtuotsus AM & S Europe *vs.* komisjon, 155/79, EU:C:1982:157, punkt 24). Euroopa Kohus on samuti otsustanud, et kuigi advokaadi esindamisülesannet tuleb täita korrakohase õigusemõistmise huvides, seisneb see ülesanne eelkõige volitaja huvide parimal võimalikul viisil kaitsmises, et viimane saaks kasutada oma õigust tõhusale õiguskaitsevahendile (vt selle kohta 4. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Uniwersytet Wrocławski ja Poola *vs.* REA, C-515/17 P ja C-561/17 P, EU:C:2020:73, punkt 62). Advokaat täidab seega demokraatlikus ühiskonnas põhiülesannet, milleks on kaitsta õigussubjekte (8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 28).

44 Erinevalt harta artiklist 47 ei ole harta artikli 7 eesmärk kaitsta õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, vaid kaitsta igaühe eraelu, sealhulgas tema edastatavate sõnumite saladust, sõltumata mis tahes seosest kohtumenetlusega. Just sellest sättest tuleneb advokaadi kutsesaladuse kaitse, mis on põhimõtteliselt tagatud, kui advokaat täidab oma ülesannet kaitsta või esindada kohtus kliendi huve või kui ta annab mis tahes isikule viimase taotlusel õigusnõu.

45 Selle kohta on EIK leidnud, et kutsesaladuse kaitse, mis tuleneb EIÕK artiklist 8, millele vastab harta artikkel 7, laieneb õigusabi andmise tegevusele üldiselt, sõltumata kohtuvaidluse olemasolust (vt selle kohta EIK 9. aprilli 2019. aasta otsus Altay *vs.* Türgi (nr 2), CE:ECHR:2019:0409JUD001123609, punkt 49).

46 Samuti on Euroopa Kohus sõnaselgelt otsustanud, et kui erandjuhud välja arvata, peavad advokaadiga nõu pidavad isikud saama „õiguspäraselt oodata, et nende advokaat ei avalda ilma nende nõusolekuta kellelegi, et nad konsulteerivad temaga“ (8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 27).

47 Harta artikliga 7 tagatud kutsesaladuse kaitse võimaldab advokaadil tõesti nõuetekohaselt täita oma kliendi nõustamise, kaitsmise ja esindamise ülesannet, et tagada harta artikli 47 kohane õigus õiglasele kohtumenetlusele (vt selle kohta 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 60).

48 See ei muuda aga tõsiasja, et harta artikliga 47 tagatud kaitsel ja harta artikliga 7 tagatud kaitsel ei ole sama ulatus. Esiteks tunnustatakse harta artikliga 7 tagatud kutsesaladuse kaitset ilma, et oleks vaja mis tahes seost kohtumenetlusega (vt selle kohta 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punktid 61–65). Teiseks ei ole Euroopa Kohus leidnud, et selle kaitse eesmärk on tagada põhiõigus kaitsjale ja õigusabile, sõltumata mis tahes seosest kohtumenetlusega, vaid on tõdenud, et selle ainus eesmärk on õigust eraelu austamisele arvestades kaitsta advokaadi ja tema kliendi vahelise suhtluse konfidentsiaalsust.

49 Järelikult ei saa Euroopa Inimõiguste Kohtu või Euroopa Kohtu praktikast järeldada, et harta artiklitega 7 ja 47 tagatud õigused kaitsele võivad eraldi või koosvõetuna olla aluseks igaühe põhiõigusele pöörduda advokaadi poole ja saada temalt nõu väljaspool olemasolevat või tõenäolist kohtuvaidlust.

50 Lisaks ei ole Üldkohtu menetluses tõendatud, et selline õigus tuleneb liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest ELL artikli 6 lõike 3 tähenduses.

51 Harta artikliga 47 kaitstud põhiõigust pöörduda advokaadi poole ja saada temalt nõu tuleb seega tunnustada üksnes juhul, kui esineb seos kohtumenetlusega, olenemata sellest, kas niisugune menetlus on juba algatatud või kas seda saab tõenduspõhiste asjaolude alusel ära hoida või ette näha staadiumis, milles advokaat oma kliendi õiguslikku olukorda hindab.

52 Käesoleval juhul keelab määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikes 2 sätestatud vaidlusalune keeld õigusabiteenuste otsese või kaudse osutamise Venemaa valitsusele ja Venemaal asutatud juriidilistele isikutele, üksustele ja asutustele.

53 Määruse 2022/1904 põhjenduses 19 on märgitud, et keelatud õigusabiteenused ei hõlma „klientide esindamist, nõustamist, dokumentide koostamist ega dokumentide kontrollimist esindusteenuste raames, nimelt asjades ja menetlustes haldusasutustes, kohtutes või seaduse alusel moodustatud erikohtutes või vahekohtu- ja vahendusmenetlustes“. Seevastu hõlmavad keelatud õigusabiteenused „klientide õigusnõustamist hagita menetluses, sealhulgas äritehingutes, mis sisaldab õiguse kohaldamist või tõlgendamist“, „klientidega või nende nimel osalemist äritehingutes, läbirääkimistel ja muudes suhetes kolmandate isikutega“ ning „õigusdokumentide ettevalmistamist, täitmist ja kontrollimist“.

54 Kuigi liidu õigusakti preambulil ei ole siduvat õigusjõudu ja sellele ei saa tugineda asjaomase akti sätetest kõrvalekaldumiseks (19. novembri 1998. aasta kohtuotsus Nilsson jt, C-162/97, EU:C:1998:554, punkt 54), võimaldab määruse 2022/1904 põhjendus 19 luua selgust vaidlusaluse keelu esmase piiritlemise kohta. Selle sõnastusest nähtub, et see keeld ei hõlma õigusabiteenuseid, mida osutatakse kohtu-, haldus- või vahekohtumenetluses.

55 Määruse nr 833/2014 artikli 5n lõiked 5 ja 6 piiritlevad vaidlusaluse keelu ulatuse määruse 2022/1904 põhjendust 19 arvestades täpsemalt. Eespool nimetatud lõigetes 5 ja 6 on sätestatud, et vaidlusalust keeldu ei kohaldata vastavalt selliste teenuste osutamise suhtes, mis „on rangelt vajalikud kaitseõiguse kasutamiseks kohtumenetluses või selleks, et kasutada õigust tõhusale õiguskaitsevahendile“, ja selliste teenuste osutamise suhtes, mis „on [rangelt vajalikud] liikmesriigis toimuvale kohtu-, haldus- ja vahekohtumenetlusele juurdepääsu tagamiseks või liikmesriigi kohtu- või vahekohtu otsuse tunnustamiseks või täitmiseks, tingimusel et teenuste osutamine on kooskõlas käesoleva määruse ja nõukogu määruse […] nr 269/2014 eesmärkidega“.

56 Seega nähtub määruse nr 833/2014 artikli 5n lõike 6 sõnastusest, eelkõige osas, milles see viitab õigusabiteenustele, mis on „[rangelt vajalikud] liikmesriigis toimuvale kohtu-, haldus- ja vahekohtumenetlusele juurdepääsu tagamiseks“, et vaidlusalust keeldu ei kohaldata õigusabiteenustele, mida osutatakse alates hetkest, kui advokaadil palutakse täita kliendi kaitsmise või esindamise ülesannet kohtumenetluses või anda nõu kohtumenetluse algatamise või ärahoidmise kohta (vt selle kohta analoogia alusel 26. juuni 2007. aasta kohtuotsus Ordre des barreaux francophones et germanophone jt, C-305/05, EU:C:2007:383, punkt 34). Seega ei ole sellega vastuolus õigusabiteenuste osutamine, mille eesmärk on selles esialgses staadiumis üksnes hinnata isiku õiguslikku olukorda, et teha kindlaks, kas menetluse ja täpsemalt kohtumenetluse

saab selle isiku olukorda arvestades välistada või on see menetlus vastupidi tõenäoline või isegi vältimatu. Ilma sellise esialgse hinnanguta ei oleks pealegi võimalik teada – nagu märkisid hagejad –, milline võiks olla nõustamise ese, ega teha kindlaks, kas taotletud õigusnõustamisel võib olla seos kohtumenetlusega või mitte, ning järelikult võib see olla hõlmatud põhiõigusega pöörduda advokaadi poole, nagu on mainitud eespool punktis 51.

57 Vaidlusalune keeld on seevastu kohaldatav eelkõige juhul, kui advokaat abistab klienti või tegutseb tema nimel ja arvel kohtuvälistes asjades teatavate peamiselt finants- ja kaubandustehingute ettevalmistamisel või tegemisel. Üldjuhul toimuvad need tegevused nende olemuse tõttu kontekstis, mis ei ole kohtumenetlusega seotud, ja jäävad seega väljapoole harta artikliga 47 tagatud õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtumenetlusele kohaldamisala. Selle kohta tuleb märkida, et kui advokaat osutab õigusteenust sellises varases staadiumis ega tegutse kohtuvaidluses oma kliendi kaitsjana, ei tähenda ainuüksi asjaolu, et advokaadi nõuanded või temaga konsultatsiooni ese võivad hilisemas staadiumis viia kohtuvaidluseni, seda, et advokaat on tegutsenud kliendi kaitseõiguse raames või huvides (vt selle kohta 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punktid 63 ja 64).

58 Lisaks tuleb meenutada, et liidu õigusakti tuleb võimaluste piires tõlgendada viisil, mis ei sea kahtluse alla selle kehtivust, ning kooskõlas kogu esmase õiguse ja eelkõige harta sätetega. Kui liidu teisest õigust on võimalik tõlgendada mitut moodi, tuleb nimelt eelistada tõlgendust, mille kohaselt on õigusnorm esmase õigusega kooskõlas, mitte tõlgendust, mille tagajärjel tuleks tuvastada, et see on esmase õigusega vastuolus (vt 26. juuni 2007. aasta kohtuotsus Ordre des barreaux francophones et germanophone jt, C-305/05, EU:C:2007:383, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 21. juuni 2022. aasta kohtuotsus Ligue des droits humains, C-817/19, EU:C:2022:491, punkt 86 ja seal viidatud kohtupraktika).

59 Seega tuleb analüüsida, kas vaidlusalust keeldu saab tõlgendada kooskõlas harta artikliga 47 tagatud õigusega saada nõu ja kaitset ning olla esindatud advokaadi poolt.

60 Nõukogu poolt menetlusdokumentides ja kohtuistungil esitatud täpsustuste kohaselt on määruse nr 833/2014 artikli 5n lõigetes 5 ja 6 sätestatud range vajalikkuse kriteeriumi ainus eesmärk vältida nendes lõigetes ette nähtud erandite kuritarvitamist ning ei saa nõustuda väitega, et see keeld rikub õigust pöörduda kohtumenetluse tarbeks advokaadi poole.

61 Nagu nõukogu õigesti märgib, võimaldab määruse nr 833/2014 artikli 5n lõike 5 sõnastus asuda seisukohale, et õigusabiteenused, mis on seotud kohtueelse menetlusega, st haldusmenetlusega, või kohtumenetluse esialgse staadiumiga, mille pooled peavad kohaldatava riigisisese õiguse alusel tingimata läbima, jäävad vaidlusaluse keelu kohaldamisalast välja.

62 Samuti ei takista määruse nr 833/2014 artikli 5n lõike 6 sõnastus esialgse õigusliku hinnangu andmist, milles tehakse kindlaks, kas on või ei ole vaja algatada kohtu-, haldus- või vahekohtumenetlust, ega nõustamisteenuste osutamist, mis võimaldavad sellist menetlust muu hulgas kompromissiga vältida. Nõukogu rõhutab õigesti, et see tõlgendus sobib 26. juuni 2007. aasta kohtuotsuse Ordre des barreaux francophones et germanophone jt (C-305/05, EU:C:2007:383) loogikaga.

63 Nii võimaldavad määruse nr 833/2014 artikli 5n lõiked 5 ja 6 advokaadil eelnevalt hinnata nende Venemaal asutatud juriidiliste isikute, üksuste või asutuste õiguslikku olukorda, kes tema poole pöörduvad, et teha kindlaks, kas temalt küsitud nõustamine on tingimata vajalik just selleks, et tagada võimalus pöörduda kohtusse, kohtumenetlust ära hoida või ennetada või tagada menetluse nõuetekohane kulg, kui see on juba algatatud.

64 Eeltoodust tuleneb esiteks, et vaidlusalune keeld ei riku õigust saada nõu ja kaitset ning olla esindatud advokaadi poolt, nagu see on tagatud harta artikliga 47. Teiseks, kuna harta artikkel 7 ei taga õigust pöörduda advokaadi poole ei kohtumenetluses ega kohtuvälistes asjades, siis ei saa vaidlusalune keeld kujutada endast sellest artiklist tuleneva õiguse riivet.

65 Järelikult tuleb esimese väite esimene osa, mille kohaselt on rikutud harta artikleid 7 ja 47 eraldivõetuna või koos, tagasi lükata.

66 Kuna ei ole tuvastatud, et vaidlusalune keeld riivab harta artikliga 47 tagatud õigust saada nõu ja kaitset ning olla esindatud advokaadi poolt, et saada õigusnõu, siis tuleb esimese väite kolmas osa tagasi lükata osas, milles sellega väidetakse, et nimetatud keeld kujutab endast niisugust riivet ning see riive ei ole põhjendatav harta artikli 52 lõike 1 tähenduses.

b) Väite teine osa, mis puudutab advokaadi kutsesaladuse riivet

67 Hagejad, keda toetavad Bundesrechtsanwaltskammer ja Ordre des avocats de Genève, leiavad, et välistussätetes ette nähtud loamenetlused riivavad advokaadi kutsesaladust, mis on tagatud harta artikliga 7, EIÕK artikliga 8 ja kohtupraktikaga.

68 Advokaat, kes soovib luba taotleda, peaks nimelt tegema pädevale asutusele teatavaks üksikasjad oma võimaliku kliendi ja küsitud nõu laadi kohta. Avaldada tuleks nõustamise asetleidmine. Tegemist on otsese sekkumisega õigusesse advokaadi ja tema klientide vahel edastatavate sõnumite saladuse austamisele. Hagejad täpsustavad lisaks, et vabastustaotluse saavad esitada üksnes advokaadid kui nende õigusabiteenuste osutajad, mille suhtes vaidlusalune keeld kehtib.

69 Nõukogu, keda toetavad Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, vaidleb hagejate argumentidele vastu.

70 Sellega seoses tuleb meenutada, et harta artikkel 7 tunnustab igaühe õigust sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu, kodu ja edastatavate sõnumite saladust. Vastavalt harta artikli 52 lõikele 3 peab Üldkohus selle õiguse analüüsimisel arvesse võtma EIÕK artikli 8 lõike 1 tõlgendust, mille on andnud EIK.

71 Sarnaselt EIÕK selle sättega tagab harta artikkel 7 õigusnõustamise salastatuse nii selle sisu kui ka asetleidmise osas. Seega, kui erandjuhud välja arvata, peab igaühel olema võimalik õiguspäraselt oodata, et nende advokaat ei avalda ilma nende nõusolekuta kellelegi, et ta neid nõustab (8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 27).

72 Siiski ei keela harta artikkel 7 ega EIÕK artikkel 8 kehtestada advokaatidele teatavaid kohustusi, mis võivad puudutada nende suhteid klientidega, eelkõige kui esineb usutavaid kaudseid tõendeid advokaadi osalemise kohta õigusrikkumises või ka teatud tegevuste vastu võitlemiseks.

Sellised meetmed peavad siiski olema rangelt piiritletud ja pakkuma piisavaid menetluslikke tagatisi meelevaldsuse vastu (vt selle kohta EIK 16. novembri 2021. aasta kohtuotsus Särgava *vs.* Eesti, CE:ECHR:2021:1116JUD000069819, punkt 89 ja seal viidatud kohtupraktika).

73 Euroopa Kohus on juba leidnud, et teavitamiskohustus, mis nõuab, et advokaat avalikustaks kolmandast isikust vahendajale, kes ei ole tema klient, oma isiku, oma hinnangu kõnealusele teavitamiskohustusele ja asjaolu, et temaga on konsulteeritud, riivab harta artikliga 7 tagatud õigust sellele, et austataks advokaatide ja nende klientide vahel edastatavate sõnumite saladust (8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punktid 29 ja 30). Lisaks toob see teavitamiskohustus kaudselt kaasa veel ühe harta artikliga 7 tagatud õiguse riive, mis tuleneb sellest, et see kohustab kolmandast isikust vahendajat avaldama administratsioonile kõnealuse advokaadi isiku ja asjaolu, et temaga konsulteeritakse (8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 31). Sellest järeldub, et advokaadi poolt muu hulgas tema isiku või temalt küsitud nõustamise asetleidmise avaldamine kujutab endast juhul, kui see on kohustuslik ja toimub ilma tema kliendi nõusolekuta, harta artikliga 7 tagatud õiguse riivet.

74 Määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikes 10 on sätestatud, et pädevad asutused „võivad“ anda loa õigusabiteenuste osutamiseks „tingimustel, mida nad peavad asjakohaseks, olles eelnevalt kindlaks teinud, et see on vajalik“ selles lõikes ammendavalt loetletud eesmärkidel.

75 Määruse nr 833/2014 artikli 12b lõikes 2a on omakorda ette nähtud, et pädevad asutused „võivad“ anda loa jätkata vaidlusaluse keelu alla kuuluvate teenuste osutamist, kui need teenused on rangelt vajalikud Venemaal asuva vara võõrandamiseks või Venemaal toimuva äritegevuse lõpetamiseks, eeldusel, et täidetud on kaks kumulatiivset tingimust. Need tingimused seisnevad sisuliselt selles, et vaidlusaluse nõustamise pakkumine on piiratud üksnes võõrandamise tulemusel tekkinud üksustega ja et „ei ole põhjust arvata, et teenuseid võidakse otse või kaudselt osutada Venemaa valitsusele või sõjalisele lõppkasutajale või et nende lõppkasutusel Venemaal võib olla sõjaline otstarve“.

76 Välistussätted võimaldavad seega pädevatel asutustel jätta vaidlusaluse keelu teatavatel täpselt määratletud juhtudel kõrvale.

77 Need välistussätted jätavad pädevatele asutustele kaalutlusruumi korra osas, kuidas välistustaotlus tuleb sõnastada, esitada ja läbi vaadata. Näiteks ei reguleeri välistussätted liikmesriigi pädevatele asutustele esitatava taotluse esitaja isikut. Liikmesriigid võivad seega vabalt ette näha, et selle taotluse võib esitada advokaat, kolmas isik või Venemaa valitsus või Venemaal asuv üksus ise, kes viimati nimetatud juhul säilitavad õiguse kasutada advokaadi abi – sealhulgas mitteametlikku abi – määruse nr 833/2014 artikli 5n lõike 6 alusel.

78 Samuti ei viita vaidlusalused sätted ei sõnaselgelt ega ka kaudselt sellele, et advokaat on kohustatud jagama pädevate asutustega ilma oma kliendi nõusolekuta teavet, mis kuulub harta artikliga 7 kaitstud kutsesaladuse alla.

79 Samamoodi, mis puudutab välistustaotluse menetlemiseks vajalikku teavet, siis ei mainita välistussätetes asjaolusid, mis peavad olema pädeva asutuse käsutuses oma hindamise läbi viimiseks. On tõsi, et üldised tingimused, mille kohaselt võib välistuse anda, nõuavad sellelt asutuselt määruse nr 833/2014 artikli 5n lõike 10 kohaldamisel talle lahendamiseks antud olukorra hoolikat hindamist, kuna loa andmiseks peab pädev asutus „kindlaks tegema“, et luba on

vajalik mõnel välistussätetes loetletud eesmärgil. Sama kehtib ka nimetatud määruse artikli 12b lõike 2a kohta, kuna selles on sätestatud, et pädev asutus peab veenduma, et teenuste osutamine on kindlaksmääratud tegevuse jaoks rangelt vajalik ja vastab selleks ette nähtud tingimustele.

80 Sellegipoolest tuleb meenutada, et harta artikli 51 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid liidu õiguse kohaldamisel austama hartas tunnustatud õigusi. Seega peavad nad välistusmenetluste rakendamise korda kindlaks määrates tagama, et järgitaks harta artiklit 7, arvestades harta artikli 52 lõike 1 tingimusi (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus Privacy International, C-623/17, EU:C:2020:790, punktid 62 ja 63).

81 Järelikult ei too välistussätted iseenesest kaasa harta artikliga 7 tagatud õiguse riivet.

82 Lisaks väidavad hagejad, et määruse nr 883/2014 artikli 5n lõige 4, mis kohustab advokaate üles ütlema kõik lepingud, mis seovad neid Venemaal asutatud juriidiliste isikute, üksuste ja asutustega, isegi kui need lepingud on sõlmitud enne 7. oktoobrit 2022, muudab sisutühjaks advokaadi lojaalsuskohustuse, mida kaitseb harta artikkel 7.

83 Tuleb siiski tõdeda, et kuna hagejad oma väiteid rohkem ei põhjenda, ei ole nad tõendanud, kuidas toob määruse nr 883/2014 artikli 5n lõige 4 kaasa sekkumise advokaadi lojaalsuskohustusse ja harta artikliga 7 tagatud õigusse.

84 Seetõttu tuleb esimese väite teine osa tagasi lükata.

85 Isegi kui eeldada, et välistussätetest tuleneb harta artikliga 7 tagatud advokaadi kutsesaladuse riive, on igal juhul oluline meenutada, et harta artikli 52 lõige 1 lubab hartas sätestatud õiguste teostamist piirata, tingimusel et asjaomased piirangud on ette nähtud seadusega. Ka peavad need piirangud arvestama asjaomase põhiõiguse olemust ning olema proportsionaalsuse põhimõtet järgides vajalikud ja tegelikult vastama liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele (vt selle kohta 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 148; 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 34, ja 27. juuli 2022. aasta kohtuotsus RT France *vs.* nõukogu, T-125/22, EU:T:2022:483, punktid 77 ja 144).

86 Mis puudutab esimesena nõuet, et põhiõiguste teostamist tohib piirata ainult seadusega, siis tähendab see, et selles õigusaktis endas, mis lubab nende õiguste riivet, peab olema kindlaks määratud, kui ulatuslikult tohib asjaomase õiguse teostamist piirata, kusjuures ühest küljest ei välista see nõue, et selline piirang võib olla sõnastatud piisavalt avatult, et seda saaks kohandada erinevate juhtumite ja muutuvate olukordadega, ning teisest küljest võib Euroopa Kohus vajaduse korral tõlgendamise teel täpsustada piirangu konkreetset ulatust, arvestades nii kõnealuse liidu õigusakti sõnastust kui ka selle üldist ülesehitust ja sellega taotletavaid eesmärke, tõlgendatuna lähtuvalt hartaga tagatud põhiõigustest (vt 8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

87 Selles osas on määruse nr 833/2014 artikli 5n lõigetes 4–9 (edaspidi „erandisätted“) ja välistussätetes piiritletud ulatus, milles kehtib advokaatidele määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikega 2 pandud keeld osutada Venemaa valitsusele ja Venemaal asuvatele üksustele õigusabiteenuseid. Vastupidi sellele, mida väidab Ordre des avocats de Genève, nähtub eespool punktidest 52–63, et õigusabiteenused, mille suhtes vaidlusalust keeldu kohaldatakse, on sõnaselgelt määratletud.

88 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et vaidlusalune keeld on ette nähtud seadusega harta artikli 52 lõike 1 tähenduses.

89 Teisena, mis puudutab harta artikliga 7 tagatud õiguse advokaatide ja nende klientide vahel edastatavate sõnumite saladuse austamisele olemuse arvestamist, siis tuleb märkida, et välistussätted ei näe ette advokaadi kohustust ega isegi mitte luba jagada pädeva asutusega ilma oma kliendi nõusolekuta teavet nende vahel edastatavate sõnumite teema või taotletud nõustamise täpse sisu kohta. Pealegi saab välistussätetele tugineda üksnes olukordades, millel ei ole mingit seost kohtu-, haldus- või vahekohtumenetlusega, mistõttu ei saa need sätted kuidagi kaasa tuua niisuguste juba alustatud või tõenäoliste menetlustega seotud teabe avaldamist.

90 Neil asjaoludel ei saa asuda seisukohale, et välistussätted kahjustavad harta artikliga 7 tagatud õiguse advokaadi ja tema kliendi vahel edastatavate sõnumite saladuse austamisele olemust.

91 Mis kolmandana puudutab välistussätete sobivust, siis tuleb analüüsida, kas kutsesaladuse hoidmise kohustuse piirangud, mis nendega võivad kaasneda, on põhjendatud liidu taotletavate üldist huvi pakkuvate eesmärkidega ja kas need vastavad tegelikult nendele üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele.

92 Välistussätete proportsionaalsuse analüüs on lahutamatult seotud vaidlusaluse keelu enese proportsionaalsuse analüüsimisega. Välistussätted nimelt üksnes piiritlevad vaidlusalust keeldu.

93 Üldkohus on selle kohta otsustanud, et määrustega 2022/1904, 2022/2474 ja 2023/427 taotletavad eesmärgid, see tähendab Ukraina territoriaalse terviklikkuse, suveräänsuse ja sõltumatuse kaitse ning selles riigis kriisi rahumeelse lahendamise toetamine, mis moodustavad osa suuremast eesmärgist säilitada rahu ja rahvusvaheline julgeolek kooskõlas ELL artiklis 21 sõnastatud liidu välistegevuse eesmärkidega, õigustavad teatud ettevõtjatele, kes ei ole sugugi vastutavad sanktsioonide vastuvõtmiseni viinud olukorra eest, põhjustatavaid negatiivseid tagajärgi, isegi kui need on märkimisväärsed (13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Gazprom Neft *vs.* nõukogu, T-735/14 ja T-799/14, EU:T:2018:548, punkt 171; vt selle kohta ka 27. juuli 2022. aasta kohtuotsus RT France *vs.* nõukogu, T-125/22, EU:T:2022:483, punkt 202).

94 Otsuse 2022/1909 põhjendusest 2 nähtub, et „[l]iit toetab endiselt vankumatult Ukraina suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust“. Sama otsuse põhjendustes 3–8 kirjeldatakse Ukraina olukorra tõsidust ja tõdetakse, et „Euroopa Ülemkogu liikmed teatasid, et tugevdavad liidu piiravaid meetmeid Venemaa ebaseadusliku tegevuse vastu võitlemiseks ning survestavad veelgi tugevamalt Venemaad oma agressioonisõda lõpetama“. Otsuse 2022/1909 põhjenduses 9 on samuti täpsustatud, et „[v]õttes arvesse [Ukraina] olukorra tõsidust, on asjakohane kehtestada uued piiravad meetmed“, mille hulka kuulub ka vaidlusalune keeld vastavalt sama otsuse põhjendustele 12 ja 13.

95 Lisaks nähtub määruse 2022/1904 põhjendusest 3, et need uued piiravad meetmed võeti „[v]astuseks Venemaa Föderatsiooni jätkuvale agressioonile Ukraina vastu“. Sama määruse põhjenduses 19, mis kordab otsuse 2022/1909 põhjendust 13, on seejärel esitatud õigusabiteenuste liigid, mille suhtes keeld kehtib.

96 Nõukogu väidab, et otsuse 2022/1909 ja määruse 2022/1904 asjakohastest põhjendustest nähtub, et vaidlusaluse keelu eesmärk on veelgi suurendada survet Venemaa Föderatsioonile Ukraina vastu suunatud agressioonisõja lõpetamiseks. Selleks on vaidlusaluse keelu eesmärk raskendada Venemaa valitsuse ja Venemaal asuvate üksuste jaoks kaupade ja teenuste või kapitali hankimist liidust, jättes nad ilma sellisteks tehinguteks vajalikust tehnilis-õiguslikust abist.

97 Eespool mainitud põhjendustest nähtub nimelt, et seoses olukorra halvenemisega Ukrainas soovisid Euroopa Ülemkogu liikmed ja seejärel nõukogu suurendada Venemaa Föderatsioonile avaldatavat survet täiendavate piiravate meetmete abil, mille eesmärk on aidata kaasa Venemaa Föderatsiooni poolt Ukraina vastu peetava agressioonisõja lõpetamisele. Kuna liidu juristide osutatavad õigusabiteenused on oluline osa Venemaa valitsuse ja kõigi Venemaal asutatud üksuste liidus toimuva majandustegevuse läbiviimisest, võib neid teenuseid puudutav keeld piirata sellise tegevusega tegelemist. See piirang võib seega ahendada Venemaa režiimi majandus- ja finantsressursse ning seeläbi suurendada Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava tegevuse kulusid Venemaa Föderatsiooni jaoks.

98 Sellega seoses tuleb rõhutada, et vaidlusaluse keeluga kaasnevad erandisätted ja välistussätted, mis võimaldavad vähendada selle ulatust nii esemelise kui ka isikulise kohaldamisala osas.

99 Kõigepealt piiravad erandisätted õigusabiteenuste osutamise üldise keelu ulatust, välistades selle esemelisest kohaldamisalast eelkõige õigusabiteenused, mida osutatakse seoses kohtu-, haldus- või vahekohtumenetlusega. Seega kehtib see keeld üksnes õigusnõustamisele kohtuvälistes asjades.

100 Järgmiseks tuleb märkida, et ühelt poolt on määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikes 10 ette nähtud võimalus teha erand vaidlusalusest keelust teatavate õigusabiteenuste puhul, mis võivad selles sättes loetletud valdkondi arvestades osutuda vajalikuks või kasulikuks liidu jaoks ja on kooskõlas liidu välistegevuse eesmärkidega, kuna selles on nimetatud sektoreid, mida piiravad sektoripõhised meetmed ei puuduta.

101 Teiselt poolt on määruse nr 833/2014 artikli 12b lõikes 2a ette nähtud ka võimalus teha erand vaidlusalusest keelust teatavate õigusabiteenuste puhul, kui need on rangelt vajalikud Venemaal asuva vara võõrandamiseks või Venemaal toimuva äritegevuse lõpetamiseks, tingimusel, et täidetud on kaks tingimust. Lisaks tuleb märkida, et kuigi see välistus oli ajaliselt piiratud (algul kuni 31. detsembrini 2023), pikendati seda kuni 31. märtsini 2024 nõukogu 23. juuni 2023. aasta määrusega (EL) 2023/1214, millega muudetakse määrust nr 833/2014 (ELT 2023, L 159 I, lk 1), ja seejärel kuni 31. juulini 2024 nõukogu 18. detsembri 2023. aasta määrusega (EL) 2023/2878, millega muudetakse määrust nr 833/2014 (ELT L, 2023/2878).

102 Viimaks, piiratud on ka vaidlusaluse keelu isikuline kohaldamisala. Nimelt puudutab see üksnes õigusteenuseid, mida osutatakse Venemaa valitsusele ning Venemaal asutatud juriidilistele isikutele, üksustele ja asutustele. Seega ei kuulu eelkõige füüsilistele isikutele antav õigusabi nimetatud keelu kohaldamisalasse.

103 Järelikult vastab vaidlusalune keeld sobivalt ja järjekindlalt eesmärgile veelgi suurendada Venemaa Föderatsioonile avaldatavat survet, et ta lõpetaks Ukraina-vastase agressioonisõja. Välistussätted, mis võimaldavad vaidlusaluse keelu kohaldamata jätta täpselt määratletud olukordades, järgivad ise seda üldist huvi pakkuvat eesmärki.

104 Neljandana tuleb analüüsida, kas põhiõiguse advokaadi ja tema kliendi vahel edastatavate sõnumite saladusele riive, mis võib tuleneda välistussätetest, on piiratud sellega, mis on vajalik määrustega 2022/1904, 2022/2474 ja 2023/427 taotletavate eesmärkide saavutamiseks.

105 Sellega seoses tuleb rõhutada, et välistussätete eesmärk on jätta vaidlusalune keeld kohaldamata poliitilistel, humanitaarsetel, strateegilistel ja majanduslikel põhjustel, eelkõige olukordades, mis võivad osutuda liidule kasulikuks, nagu on nimelt märgitud eespool punktis 100. Nagu nähtub eespool punktidest 100 ja 101, piiravad need välistussätted vaidlusaluse keelu ulatust ja võimaldavad seega tagada selle proportsionaalsuse. Lisaks on tõsi, et kuna need sätted leevendavad vaidlusaluse keelu rangust, võivad need mõjutada selle keeluga taotletava üldise õiguspärase eesmärgi saavutamist, mis seisneb Venemaa režiimi majandus- ja finantsressursside ahendamises, et see režiim lõpetaks agressioonisõja Ukraina vastu. Seetõttu on põhjendatud, et pädevad asutused saavad vaidlusaluse keelu kohaldamata jätta üksnes pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see on vajalik, ja tingimusel, et järgitakse välistussätetes loetletud nõudeid.

106 Välistussätete puhul võib seega järeldada, et need ei lähe kaugemale sellest, mis on vaidlusaluse keelu eesmärkide tõhusaks saavutamiseks vajalik, tagades samas keelu proportsionaalsuse.

107 Esimese väite kolmas osa, mille kohaselt kujutab vaidlusalune keeld endast harta artikli 7 riivet, ei ole seega igal juhul põhjendatud. Järelikult tuleb esimene väide tervikuna tagasi lükata.

2. Teine väide, mille kohaselt on riivatud advokaadi sõltumatust ja õigusriigi väärtusi ning rikutud proportsionaalsuse põhimõtet

108 Teine väide jaguneb kaheks osaks.

a) Väite esimene osa, mis puudutab advokaadi sõltumatuse ja õigusriigi väärtuste riivet

109 Teise väite esimene osa koosneb kahest etteheitest. Nende kahe etteheitega paluvad hagejad Üldkohtul hinnata vaidlusaluse keelu õiguspärasust ELL artikli 2 seisukohast.

110 Nõukogu, keda toetavad Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, leiab, et hagejate argumendid, mis põhinevad ELL artikliga 2 tagatud liidu väärtustel, on vastuvõetamatud, kuna need ei ole piisavalt põhjendatud.

111 Seega tuleb kõigepealt analüüsida vastuvõetamatuse väidet, mille esitas nõukogu, seejärel analüüsida etteheidet advokaadi sõltumatuse riive kohta ja lõpuks etteheidet õigusriigi väärtuste riive kohta.

1) Üldkohtu kodukorra artiklist 76 tulenev vastuvõetamatuse väide

112 Kodukorra artikli 76 punkti d kohaselt peab hagiavaldus muu hulgas sisaldama lühiülevaadet fakti- ja õigusväidetest. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab selline ülevaade olema piisavalt selge ja täpne, et kostja saaks enda kaitseks valmistuda ja Üldkohus saaks hagi lahendada, olenevalt olukorrast ilma täiendavat teavet küsimata. Selleks et hagi oleks vastuvõetav, peavad selle aluseks olevad peamised faktilised ja õiguslikud asjaolud kas või lühidalt, ent seostatult ja arusaadavalt tulenema hagiavalduse tekstist endast, selleks et tagada õiguskindlus ja korrakohane õigusemõistmine. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb vastuvõetamatuks pidada iga väidet, mida ei ole piisavalt kirjeldatud hagimenetluse algatusdokumendis. Analoogsed

nõuded kehtivad väite põhjendamiseks esitatavate etteheidete suhtes (vt 12. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Kampete *vs.* nõukogu, T-164/18, ei avaldata, EU:T:2020:54, punkt 112 ja seal viidatud kohtupraktika).

113 Käesolevas asjas väidavad hagejad Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Euroopa Kohtu praktikale tuginedes, et advokaadi põhiülesande – õigussubjektide kaitsmise – säilitamine on vajalik selleks, et edendada liidus selliseid ELL artiklis 2 loetletud põhiväärtusi nagu demokraatia, õigusriik ja inimõigused ning tagada harta artiklitega 7 ja 47 kaitstud põhiõigusi.

114 Advokaadi sõltumatuse riive tuleneb väidetavalt täpsemalt sellest, et vaidlusalune keeld piirab oma välistussätete vahendusel advokaatide võimalust ülesanne vastu võtta ja seejärel seda täita. Seetõttu kahjustab vaidlusalune keeld advokaadi põhiülesannet ja seega ELL artiklis 2 loetletud põhiväärtusi.

115 Nii väidavad hagejad, et kuna vaidlusalune keeld piirab põhimõtteliselt õigusabiteenuste osutamist advokaatide poolt, võib see olla vastuolus ELL artiklis 2 loetletud põhiväärtustega.

116 Sellest järeldub, et hagejad on hagiavalduses esitanud küll lühidalt, ent sidusalt ja arusaadavalt põhilised faktilised ja õiguslikud asjaolud, millele nad tuginevad.

117 Järelikult tuleb kodukorra artikli 76 punktil d põhinev vastuvõetamatuse väide tagasi lükata.

2) Esimene etteheide, mille kohaselt on riivatud advokaadi sõltumatust

118 Hagejad, keda toetavad Bundesrechtsanwaltskammer ja Ordre des avocats de Genève, väidavad, et kohustus taotleda õigusabiteenuste osutamiseks luba kujutab endast advokaadi sõltumatuse riivet, see sõltumatus on aga vajalik, et tagada selliste ELL artikliga 2 kaitstud liidu väärtuste austamine nagu demokraatia, õigusriik ja inimõigused. Seega on advokaadi sõltumatus vajalik õigusriigi tagamiseks.

119 Vaidlusalused sätted kahjustavad advokaatide sõltumatust nii suhetes ametiasutuste kui ka klientidega ja takistavad advokaatidel täita oma lojaalsuskohustust klientide vastu. Nendes sätetes ette nähtud erandid on piiratud ja hõlmavad vaid osa õigusabiteenustest. Hagejad meenutavad, et Euroopa Advokatuuride ja Õigusliitude Nõukogu koostatud Euroopa advokaatide eetikakoodeksiga on vastuolus see, kui kolmas isik ja iseäranis ametiasutus mõjutab advokaadi ülesande vastuvõtmise protsessi ja talle antud ülesannete täitmist.

120 Hagejad rõhutavad samuti, et ametiasutuste ülesanne on hoiduda võtmast meetmeid, mis seaksid ohtu advokaatide sõltumatuse. Kui liikmesriikide või Euroopa ametiasutused piiravad valdkondi, milles advokaadid võivad osaleda, ja isikuid, keda nad võivad nõustada, kujutab see endast sekkumist advokaatide sõltumatusesse, mitte ainult nende vabadusse osutada teatavaid teenuseid.

121 Ordre des avocats de Genève lisab, et advokaadi sõltumatust ametiasutustest, kolmandatest isikutest ja klientidest kaitsevad harta artikkel 47 ja ELL artikkel 2. Vaidlusalune keeld riivab seda sõltumatust põhjendamatult, sest advokaat peab saama vabalt valida, kas ta asub asjaga tegelema või mitte, selleks et mitte kellegi võime oma õigusi kaitsta ei oleks piiratud.

122 Nõukogu, keda toetavad Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, eitab advokaadi sõltumatuse mis tahes riivet.

123 Sellega seoses tuletab Üldkohus meelde, et ELL artikli 2 kohaselt rajaneb liit väärtustel, mille hulka kuulub ka õigusriik ja mis on liikmesriikidele ühised ühiskonnas, mida muu hulgas iseloomustab õiglus (20. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Repubblika, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 62). Igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi on rikutud, on õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus, kuivõrd liidu õigusnormide järgimist tagav tõhus kohtulik kontroll on õigusriigi olemasolu olemuslik tunnus (vt selle kohta 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 73 ja seal viidatud kohtupraktika).

124 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et advokaat on kohtu abiline, kes osutab täiesti sõltumatult õigusabi, mida tema kliendid vajavad. Euroopa Kohus on nimelt tunnustanud advokaatide ülesannet, kes peavad täiesti sõltumatult ja õigusemõistmise ülekaalukatest huvidest lähtudes osutama õigusabi, mida klient vajab (18. mai 1982. aasta kohtuotsus AM & S Europe *vs.* komisjon, 155/79, EU:C:1982:157, punkt 24). Euroopa Kohus rõhutab samuti, et advokaadi põhiülesanne hõlmab esiteks nõuet – mille tähtsust tunnustavad kõik liikmesriigid –, et igal õigussubjektil oleks võimalus pöörduda vabalt oma advokaadi poole, kelle amet ise hõlmab oma olemuselt ülesannet anda sõltumatult õigusnõu kõigile seda vajavatele isikutele, ja teiseks sellele vastavat nõuet, et advokaat peab olema oma kliendile lojaalne (8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus Orde van Vlaamse Balies jt, C-694/20, EU:C:2022:963, punkt 28).

125 Lisaks leiab Euroopa Kohus, et advokaadi sõltumatus on eriti oluline selleks, et kaitsta tema kliendi õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, ning selleks on eraõiguslike isikute esitatud kaebuste vastuvõetavuse tingimuseks seatud nõue, et hagejat esindaks sõltumatu kolmas isik. Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 19 ette nähtud advokaadi esindamisülesande eesmärk on nimelt eelkõige tagada kliendi huvide kaitse, järgides seadusi ning kohaldatavaid ametialaseid ja kutse-eetika nõudeid. Sõltumatuse nõue ei ole määratletud mitte ainult negatiivselt, st töösuhte puudumise kaudu, vaid ka positiivselt, st viitega kutsedistsipliinile. Viimati nimetatud aspekti puhul ei tule sõltumatust mõista mitte nii, et advokaadil ei ole kliendiga mitte mingit sidet, vaid et tal puuduvad sidemed, mis ilmselgelt riivavad tema võimet täita oma kaitseülesannet nõnda, et ta teenib oma kliendi huve parimal võimalikul viisil, järgides seejuures seadusi ning ametialaseid ja kutse-eetika norme (vt selle kohta 24. märtsi 2022. aasta kohtuotsus PJ ja PC *vs.* EUIPO, C-529/18 P ja C-531/18 P, EU:C:2022:218, punktid 65, 66 ja 69 ning seal viidatud kohtupraktika). Seega on õigussubjekti õigus advokaadi täiesti sõltumatule õigusabile lahutamatult seotud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile.

126 Viimaseks, kohtuasjas, milles tehti 19. veebruari 2002. aasta kohtuotsus Wouters jt (C-309/99, EU:C:2002:98), viitas Euroopa Kohus selleks, et määrata kindlaks advokaadi sõltumatuse piirid, ning olles tuvastanud, et puuduvad advokaatide sõltumatust käsitlevad liidu õigusnormid, kohaldatavale riigisisesele õiguslikule raamistikule, nimelt määrusele Samenwerkingsverordening 1993 (1993. aasta koostöömäärus), mille võttis vastu Nederlandse Orde van Advocaten (Madalmaade advokatuur) (vt selle kohta 19. veebruari 2002. aasta kohtuotsus Wouters jt, C-309/99, EU:C:2002:98, punktid 99–102).

127 Eeltoodud kaalutlustest nähtub, et vaatamata sellele, et ei ole olemas esmase õiguse normi, mis reguleeriks ja määratleks advokaadi sõltumatust, on Euroopa Kohus tunnustanud sellise sõltumatuse tähtsust, et tagada õigussubjektidele õigus tõhusale õiguskaitsevahendile olukordades, kus esineb seos kohtumenetlusega.

128 On tõsi, et Euroopa advokaatide eetikakoodeksi sätetest, millele hagejad tuginevad ja mille kohaselt on advokaadi sõltumatus „vajalik nii kohtuvälistes asjades kui kohtus“, tuleneb, et sõltumatus võib laieneda ka õigusnõustamise tegevusele, millel ei ole mingit seost kohtumenetlusega.

129 Euroopa advokaatide eetikakoodeksi sätted ei ole siiski liidu õigusnormid ega saa olla õiguslikuks aluseks advokaadi sõltumatuse tunnustamisele liidu tasandil. Lisaks ei mõjuta need sätted iga liikmesriigi vabadust reguleerida oma territooriumil advokaadi kutsealal tegutsemist. Selle kutseala suhtes kohaldatavad eeskirjad võivad seetõttu liikmesriigiti oluliselt erineda (19. veebruari 2002. aasta kohtuotsus Wouters jt, C-309/99, EU:C:2002:98, punkt 99). Pealegi on selge, et hagejad ei ole viidanud konkreetselt Belgias kehtivale arusaamale advokaadi sõltumatusest. Igal juhul tuleneb Euroopa advokaatide eetikakoodeksi sätetest, et sellega kohtuvälistes asjades kaitstava sõltumatuse eesmärk on tagada, et advokaat nõustaks oma klienti, ilma et ta seejuures üritaks kliendile meelepärane olla, teeniks isiklikke huve või alluks välisele survele. Need sätted käsitlevad niisiis viisi, kuidas advokaat peab nõustamisteenust osutama. Euroopa advokaatide eetikakoodeksi sätted ei saa seega õigustada seda, et advokaadi sõltumatus, mida Euroopa Kohus on tunnustanud vajalikuna, et kaitsta õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, tagab advokaatidele täieliku vabaduse valida ülesandeid kõigis õigusnõustamise valdkondades.

130 Käesoleval juhul tuleneb esimese väite esimese osa analüüsist, et vaidlusalust keeldu ei kohaldata advokaadi osutatavatele õigusabiteenustele, mis on seotud kohtumenetlusega, ning seega ei riiva see keeld harta artikliga 47 tagatud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile.

131 Seega ei ole tõendatud, et vaidlusalune keeld võib viia advokaadi sõltumatuse riiveni, nii nagu seda sõltumatust on Euroopa Kohtu praktikas tunnustatud seoses selle õiguse kaitsega.

132 Lisaks, isegi kui eeldada, et advokaadi sõltumatust tuleb samamoodi nagu harta artiklist 7 tulenevat kutsesaladuse kaitset tunnustada ka väljaspool kohtuvaidlust ja et selle sõltumatuse riive tuvastatakse, tuleb meenutada, et selline sõltumatus ei tähenda, et advokaadi kutsealale ei või seada piiranguid. Sellele sõltumatusele võib nimelt seada piiranguid, mis on põhjendatud liidu taotletavate üldist huvi pakkuvate eesmärkidega, tingimusel et need piirangud ei kujuta endast taotletava eesmärgi seisukohast ülemäärast ja talumatut sekkumist, mis kahjustaks advokaatide sõltumatuse olemust (vt selle kohta 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 148).

133 Esiteks nähtub eespool punktidest 94–103, et vaidlusalune keeld, nagu see on piiritletud eelkõige välistussätetega, järgib üldist huvi pakkuvaid eesmärke.

134 Teiseks, kuigi välistussätted annavad pädevatele asutustele õiguse jätta vaidlusalune keeld kohaldamata seoses teatavate õigusabiteenustega, ei võimalda need sätted pädevatel asutustel mõjutada selle nõuande sisu, mida advokaat võib sellisel juhul Venemaa valitsusele või asjaomasele Venemaal asutatud üksusele anda. Sama kehtib ka vaidlusaluse keelu enda kohta. Juhul kui advokaat vabastatakse keelu alt või talle tehakse erand, on tal kliendi nõustamisega tegelemisel vabadus. Vaidlusalune keeld ja sealhulgas välistussätted ei kujuta endast seega ülemäärast ja lubamatut sekkumist, mis kahjustaks advokaatide sõltumatuse olemust.

135 Seetõttu, isegi kui eeldada, et esineb advokaatide sõltumatuse riive, on see õigustatud ja proportsionaalne.

136 Järelikult tuleb teise väite esimese osa esimene etteheide tagasi lükata.

3) Teine etteheide, mis puudutab õigusriigi väärtuste riivet

137 Hagejad, keda toetavad Bundesrechtsanwaltskammer ja Ordre des avocats de Genève, väidavad, et advokaatide ülesannete säilitamine on vajalik ELL artikliga 2 kaitstud põhiväärtuste edendamiseks. Vaidlusalune keeld kahjustab õigusriiki, mis hõlmab mitut põhimõtet, sealhulgas õiguskindluse, õiguskaitse kättesaadavuse ja õigluse ning inimõiguste austamise põhimõtet. Õigusnõustamine advokaadi poolt – ka kohtuvälistes asjades – võimaldab tagada õigusriigi austamise, nagu kinnitavad paljud poliitilised ja õiguslikud dokumendid. Selline õigusriigi kahjustamine on ilmselgelt ebaproportsionaalne ja vaidlusalust keeldu ei ole võimalik tõlgendada kooskõlas kõrgemalseisvate normidega.

138 Nõukogu, keda toetavad Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, vaidleb hagejate seisukohale vastu. Eelkõige leiab nõukogu, et hagejate poolt repliigi staadiumis lisatud tõendid väljuvad väite lihtsa laiendamise raamidest ning on seega kodukorra artikli 84 kohaselt vastuvõetamatud.

139 Nõukogu vastuvõetamatuse väite ja hagejate teise väite esimese osa teise etteheite põhjendatust tuleb uurida järgemööda.

i) Kodukorra artiklil 84 põhinev vastuvõetamatuse väide

140 Kodukorra artikli 84 lõike 1 kohaselt ei või menetluse käigus esitada uusi väiteid, välja arvatud juhul, kui need tuginevad faktilistele ja õiguslikele asjaoludele, mis on tulnud ilmsiks menetluse käigus.

141 Käesolevas asjas väitsid hagejad juba hagiavalduse staadiumis, et isiku õigusliku olukorra hindamine, mida saab teha õigusnõustamise teel, on õigusriigis oluline tegevus. Advokaadi antav nõu on seega tagatud harta artiklitega 7 ja 47 ning see kujutab endast ka kõikidele liikmesriikidele ühist väärtust.

142 Hagejad märkisid seejärel repliigis, et õigusriigi mõiste hõlmab muu hulgas õiguskindluse, õiguskaitse kättesaadavuse ja õigluse põhimõtet, nagu nõukogu ise kostja vastuses rõhutas. Nad tuletasid oma hagiavalduse jätkuna ka meelde, et ELL artikkel 2 kaitseb inimõigusi.

143 Seejärel rõhutasid hagejad, et advokaadi antava õigusabi kättesaadavus, mis on vaidlusaluse keeluga piiratud, on vajalik, et tagada kõigi eespool mainitud õiguste ja põhimõtete järgimine. Nende väitel on advokaadi antav õigusabi seega nõutav õigusriigi austamise tagamiseks.

144 Selliselt kujutavad hagejate repliigis esitatud argumendid endast hagiavalduses sisalduvate väidete ja etteheidete laiendust ning on seega vastuvõetavad.

145 Seega tuleb vastuvõetamatuse väide tagasi lükata.

ii) Õigusriigi väärtuste riive

146 Üldkohus tuletab meelde, et põhimõte, mille kohaselt rajaneb liit eelkõige õigusriigi väärtusel, tuleneb nii ELL artiklist 2, mis paikneb EL lepingu ühissätete all, kui ka liidu välistegevust käsitlevast ELL artiklist 21, millele viitab ühist välis- ja julgeolekupoliitikat (ÜVJP) puudutav ELL artikkel 23 (22. juuni 2021. aasta kohtuotsus Venezuela *vs.* nõukogu (kolmanda riigi mõjutatus), C-872/19 P, EU:C:2021:507, punkt 49).

147 Nagu on meenutatud eespool punktides 40 ja 41, on harta artiklis 47 sätestatud põhiõigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele ülimalt tähtis õigusriigi väärtuse tagajana – see väärtus nõuab, et kõigil liidu füüsilistel ja juriidilistel isikutel oleks võimalik liidu õigusega vabalt tutvuda ning õigussubjektidel oleks võimalik oma õigusi ja kohustusi selgelt teada.

148 Üldkohus on lisaks täpsustanud, et on olemas mitteammendav loetelu põhimõtetest ja normidest, mille saab arvata õigusriigi mõiste alla. Nende hulka kuuluvad eelkõige seaduslikkuse ja õiguskindluse põhimõte ning õigus tõhusale kohtulikule kontrollile, sealhulgas põhiõiguste austamine, ja võrdsus seaduse ees (vt selle kohta 15. septembri 2016. aasta kohtuotsus Klyuyev *vs.* nõukogu, T-340/14, EU:T:2016:496, punkt 88).

149 Kõigepealt tuleb märkida, et oma argumentidega ei väida hagejad, et rikutud on õigusriigi põhimõtet kui sellist, vaid väärtusi, millest see koosneb ja mille õiguslikuks väljenduseks on liidu õiguse põhimõtted.

150 Esimese argumendiga väidavad hagejad, et igaühe võimalus pöörduda vabalt advokaadi poole õigusnõu saamiseks nii kohtumenetlustes kui ka kohtuvälistes asjades on tagatud õiguskindluse põhimõttega.

151 See liidu õiguse aluspõhimõte nõuab muu hulgas, et õigusnorm oleks selge ja täpne, selleks et õigussubjektidel oleks võimalik üheselt kindlaks teha, millised on nende õigused ja kohustused, ning vastavalt tegutseda (28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 161).

152 Õiguskindluse põhimõte puudutab seega tunnuseid, mis peavad õigusnormidele olemuslikult omased olema. Nagu nõukogu õigesti märgib, ei seisne see põhimõte seevastu selles, et tagada advokaatidele või teistele juristidele võimalus anda nõu selle kohta, kuidas neid norme tuleb mõista.

153 Hagejate esimene argument tuleb seega tagasi lükata.

154 Teise argumendiga väidavad hagejad, et igaühe võimalus pöörduda vabalt advokaadi poole õigusnõu saamiseks nii kohtumenetlustes kui ka kohtuvälistes asjades võimaldab tagada õiguskaitse kättesaadavuse.

155 Nagu märgib nõukogu, tagab õiguskaitse kättesaadavuse harta artikkel 47. Esimese väite esimesele osale antud vastusest nähtub, et õigust pöörduda advokaadi poole tunnustatakse üksnes siis, kui esineb seos kohtumenetlusega, et säiliks harta artiklist 47 tulenevad tagatised. Käesoleval juhul aga ei kehti kõnealune keeld eespool punktides 51 ja 60–63 esitatud tõlgenduse kohaselt just niisuguste õigusabiteenuste suhtes, millel on selline seos.

156 Lisaks, nagu on märgitud vastuseks esimesele väitele, ei ole üheski liidu õigusnormis, sealhulgas ELL artiklis 2, sätestatud põhiõigust pidada nõu advokaadiga kohtuvälistes asjades.

157 Järelikult tuleb hagejate teine argument tagasi lükata.

158 Kolmanda argumendiga väidavad hagejad, et igaühe võimalus pöörduda vabalt advokaadi poole õigusabi saamiseks nii kohtumenetlustes kui kohtuvälistes asjades tagab ühiskonnas inimõiguste austamise, sealhulgas harta artikliga 7 kaitstud põhiõiguse eraelu austamisele.

159 Tuleb tõdeda, et peale harta artiklis 7 sätestatud õiguse advokaadi ja tema klientide vahel edastatavate sõnumite saladuse austamisele ei too hagejad välja muid õigusi, mida vaidlusalune keeld ja välistussätted mõjutaksid. Nagu on aga täpsustatud esimese väite teise osa analüüsimisel, ei too see keeld, sealhulgas välistussätted, kaasa harta artikliga 7 tagatud põhiõiguse riivet.

160 Hagejate kolmas argument ei ole seega põhjendatud.

161 Neljanda argumendiga väidavad hagejad, et õigusabiteenuste osutamine kohtuvälistes asjades on osa advokaadi põhitegevusest, mis on kaitstud õigusriigi väärtustega.

162 Euroopa Inimõiguste Kohtu või Euroopa Kohtu praktikast ei saa – nagu nähtub eespool punktidest 52–63 – siiski järeldada, et harta artiklid 7 ja 47 annavad eraldi või koosvõetuna õiguse saada advokaadilt nõu kohtuvälistes asjades. Harta artikliga 47 tagatud õigus saada advokaadilt nõu on kohaldatav ainult siis, kui on olemas seos kohtumenetlusega.

163 Samuti ei ole advokaadi õigusabiteenuste osutamine kohtuvälistes asjades tagatud ei ELL artikliga 2 ega liidu õigusega laiemalt.

164 Hagejate neljas argument ei ole seega põhjendatud.

165 Viienda argumendiga väidavad hagejad, et vaidlusalust keeldu ei saa tõlgendada viisil, mis oleks kooskõlas õigusriigiga. See keeld seisneb nimelt puhtalt ja lihtsalt õigusabiteenuste osutamise keelus, mis on vastuolus õiguskindluse, õiguskaitse kättesaadavuse, õigluse ja inimõiguste austamise põhimõttega.

166 Siiski, nagu väidab ka nõukogu, on vaidlusaluse keelu kohaldamisala piiratud. Seda keeldu piiritlevad erandisätted ja välistussätted. Neid sätteid arvestades tõdes Üldkohus esimesele väitele vastates, et vaidlusalune keeld ei too kaasa harta artiklitega 7 ja 47 tagatud õiguste riivet, ning isegi kui eeldada, et selline riive tekib harta artikli 7 puhul, ei riku see riive harta artikli 52 lõiget 1. Seetõttu ei riku vaidlusalune keeld samadel põhjustel ka õiguskaitse kättesaadavuse, õigluse ja põhiõiguste austamise põhimõtet, millele hagejad viitavad. Lisaks tuleb meenutada, et argument õiguskindluse põhimõtte rikkumise kohta on käesoleva väite raames tulemusetu.

167 Hagejate viies argument tuleb seega tagasi lükata.

168 Kuuenda ja viimase argumendiga on hagejad seisukohal, et väidetav õigusriigi väärtuste kahjustamine kujutab endast meedet, mis on nõukogu seatud eesmärkide saavutamiseks ilmselgelt sobimatu.

169 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb aga, et õigusriigi väärtuste kahjustamine ei ole tõendatud.

170 Seega tuleb hagejate kuues argument tagasi lükata.

171 Eeltoodust tuleneb, et teise väite esimese osa teine etteheide tuleb tagasi lükata.

b) Väite teine osa, mille kohaselt on rikutud proportsionaalsuse põhimõtet

172 Hagejad, keda toetavad Bundesrechtsanwaltskammer ja Ordre des avocats de Genève, väidavad teise võimalusena, et määrused 2022/1904, 2022/2474 ja 2023/427 rikuvad proportsionaalsuse põhimõtet, mis on ELL artikliga 5 kaitstud liidu õiguse üldpõhimõte. Õigusabiteenuste osutamise keelu üldise korra kehtestamine ei ole taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks sobiv ja läheb kaugemale sellest, mis on rangelt vajalik nende eesmärkide saavutamiseks.

173 Nõukogu, keda toetavad Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, vaidleb hagejate argumentidele vastu.

174 Sellega seoses tuletas Üldkohus meelde, et liidu õiguse üldpõhimõtete hulka kuuluv proportsionaalsuse põhimõte nõuab, et riigisisese õigusnormiga rakendatavad meetmed oleksid taotletava eesmärgi saavutamiseks sobivad ega läheks kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik (13. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Melli Bank *vs.* nõukogu, C-380/09 P, EU:C:2012:137, punkt 52).

175 Samuti tuleb meenutada, et mis puudutab proportsionaalsuse põhimõtte järgimise kohtulikku kontrolli, siis tuleb tunnustada liidu seadusandja ulatuslikku kaalutlusõigust valdkondades, mis eeldavad seadusandjalt poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid valikuid ning milles ta peab andma keerulisi hinnanguid. Nendes valdkondades võetud meetme õiguspärasust saab mõjutada üksnes see, kui meede on pädeva institutsiooni taotletava eesmärgi saavutamiseks ilmselgelt sobimatu (28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 146, ja 15. veebruari 2023. aasta kohtuotsus Belaeronavigatsia *vs.* nõukogu, T-536/21, EU:T:2023:66, punkt 68).

176 Nagu on täpsustatud eespool punktides 93–103, vastab vaidlusalune keeld sobivalt ja järjekindlalt eesmärgile veelgi suurendada Venemaa Föderatsioonile avaldatavat survet, et ta lõpetaks Ukraina-vastase agressioonisõja, ning igal juhul ei saa seda pidada nimetatud eesmärki arvestades ilmselgelt sobimatuks. Ainuüksi sel alusel tuleb järeldada, et vaidlusalune keeld ei riku ELL artiklit 5.

177 Lisaks, isegi kui eeldada, et hagejad väidavad teise väite teise osaga, et advokaadi põhiülesannet õigusriigi põhimõtete järgimisel ja kaitsmisel on ebaproportsionaalselt riivatud, tuleb igal juhul märkida, et see ülesanne ei ole piirangutest vaba ning selle teostamisele võib kehtestada piiranguid, mis on õigustatud liidu taotletavate üldist huvi pakkuvate eesmärkidega, tingimusel et need piirangud ei kujuta endast taotletava eesmärgi seisukohast ülemäärast ja talumatut sekkumist, mis kahjustaks advokaatidele õigusriigis pandud ülesande olemust (vt selle kohta 28. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, punkt 148).

178 Kuna hagejad ei ole tõendanud ei advokaadi sõltumatuse, nagu seda tunnustatakse seoses õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile, ega õigusriigi väärtuste riivet, siis ei ole ka tõendatud, et vaidlusalune keeld kahjustab selle ülesande olemust, mida advokaadid õigusriigis täidavad.

179 Järelikult ei ole teise väite teine osa põhjendatud ja tuleb tagasi lükata.

3. Kolmas väide, mille kohaselt on rikutud õiguskindluse põhimõtet

180 Hagejad, keda toetavad Bundesrechtsanwaltskammer ja Ordre des avocats de Genève, väidavad, et vaidlusalust keeldu kehtestavad sätted rikuvad õiguskindluse põhimõtet. Need sätted ei ole selged ega täpsed ega võimalda nende kohaldamist ette näha.

181 Esiteks ei võimalda määruse 2022/1904 põhjenduse 19 ja muudetud määruse nr 833/2014 artikli 5n lõigete 5 ja 6 sätete tõlgendamine koostoimes aru saada, millised teenused on vaidlusaluse keelu kohaldamisalast välja jäetud.

182 Teiseks ei ole määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikes 6 ette nähtud erand, mis puudutab kooskõla määruste 2022/2474 ja 2023/427 ning määruse nr 269/2014 eesmärkidega, piisavalt piiritletud, kuna nendes määrustes ei ole määratletud, millised nende eesmärgid on.

183 Kolmandaks on arusaamatu määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikes 7 kasutatud mõiste „ühis- või ainukontroll“, mida teeb liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna riigi, Šveitsi või partnerriigi õiguse alusel asutatud või moodustatud juriidiline isik, üksus või asutus.

184 Neljandaks ei võimalda vaidlusaluse keelu sõnastus mõista, kas keelatud on selline tegevus nagu õigusliku esindamise teenused kohtueelses menetluses; teenused, mis puudutavad Venemaal olemasolevate ettevõtjate investeeringute võõrandamist või lõpetamist; sellise aktsiate üleandmise teatise koostamine, mis puudutab liidu üksuse poolt oma aktsiate omandamist Venemaa aktsionäridelt; enne 7. oktoobrit 2022 sõlmitud lepingu alusel toimunud nõustamise järelmeetmete võtmine; sõnavõtt õigusküsimusi käsitleval konverentsil või sellise konverentsi korraldamine, millel osalevad Venemaal asutatud üksuse töötajad.

185 Hagejad lisavad, et nõukogu kohandas ja täpsustas vaidlusaluse keelu kehtestanud sätete ulatust, kuid see ei kõrvaldanud siiski õiguskindluse põhimõtte rikkumist. Tegemist on täpsustustega, mis on tehtud pärast vaidlusaluse keelu vastuvõtmist ja mis ei ole enamjaolt avalikud, samas kui mõiste „õigusabiteenused hagita menetluses“, mille osutamine on keelatud, ei ole ikka veel selgelt piiritletud.

186 Nõukogu, keda toetavad Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, vaidleb hagejate argumentidele vastu.

187 Sellega seoses tuletab Üldkohus meelde, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt nõuab liidu õiguse üldpõhimõtete hulka kuuluv õiguskindluse põhimõte eelkõige seda, et õigusnormid oleks selged, täpsed ja ettenähtavate tagajärgedega iseäranis juhtudel, kui need normid võivad üksikisikute ja äriühingute jaoks kaasa tuua ebasoodsaid tagajärgi. Sanktsiooni, isegi kui see ei ole karistusõiguslik, võib määrata üksnes juhul, kui selleks on olemas selge ja üheselt mõistetav õiguslik alus. Õiguskindluse põhimõte tähendab eelkõige seda, et kõik liidu õigusnormid, eriti kui nendega kehtestatakse või võimaldatakse kehtestada sanktsioone, peavad olema selged ja täpsed, et puudutatud isikutel oleks võimalik ühemõtteliselt teada oma õigusi ja kohustusi ning toimida neile vastavalt (vt 16. juuli 2014. aasta kohtuotsus National Iranian Oil Company *vs.* nõukogu, T-578/12, ei avaldata, EU:T:2014:678, punkt 112 ja seal viidatud kohtupraktika).

188 Kohtupraktikast tuleneb veel, et sätte ebamäärane sõnastus ei too tingimata kaasa EIÕK artikli 7 rikkumist ja et asjaolu, et seadusega antakse kaalutlusõigus, ei riku iseenesest ootuspärasuse nõuet, tingimusel et sellise õiguse ulatus ja kasutamise kord on asjasse puutuvat õiguspärast eesmärki arvestades piisavalt selgelt määratletud, et anda isikule piisav kaitse omavoli vastu.

Sellega seoses on kohtupraktikas lisaks seaduse enda tekstile arvesse võetud ka seda, kas kasutatud määratlemata mõisteid on täpsustatud järjepidevas ja avaldatud kohtupraktikas (vt 4. septembri 2015. aasta kohtuotsus NIOC jt *vs.* nõukogu, T-577/12, ei avaldata, EU:T:2015:596, punkt 135 ja seal viidatud kohtupraktika).

189 Lisaks ei ole ettenähtavuse nõudega, mis kaasneb karistuste seaduses sätestatuse põhimõttega – mille kohaselt peavad rikkumised ja karistused olema seaduses selgelt määratletud –, vastuolus see, kui seadus annab kaalutlusõiguse, mille ulatus ja kasutamise kord on piisavalt selgelt määratletud. Need kohtupraktikast tulenevad põhimõtted on kohaldatavad ka piiravatele meetmetele, mille eesmärk ei ole küll põhimõtteliselt rikkumiste eest karistamine, kuid mis kujutavad endast ennetavaid meetmeid, mis riivavad oluliselt puudutatud isikute õigusi ja vabadusi (vt 4. septembri 2015. aasta kohtuotsus NIOC jt *vs.* nõukogu, T-577/12, ei avaldata, EU:T:2015:596, punkt 136 ja seal viidatud kohtupraktika).

190 Hagejate argumente tuleb analüüsida nendest põhimõtetest lähtudes.

191 Esimese argumendiga väidavad hagejad, et määruse 2022/1904 põhjenduse 19 ja vaidlusalust keeldu käsitlevate sätete sõnastus ei võimalda kindlaks teha, millised õigusabiteenused on keelatud.

192 Kuigi määruse 2022/1904 põhjenduses 19 on piirdutud üksnes nende suurte õigusabiteenuste kategooriate nimetamisega, mille suhtes vaidlusalust keeldu kohaldatakse või ei kohaldata, on määruse nr 833/2014 artikli 5n lõigetes 5 ja 6 vaidlusalune keeld piiritletud täpsemalt.

193 Isegi kui eeldada, et advokaadid on võinud tõlgendada kõnealuseid sätteid kitsalt, hoidudes andmast õigusabi, mis on vajalik kohtu- või haldusmenetluse ärahoidmiseks, prognoosimiseks või ettevalmistamiseks, piisab, kui meenutada, et igal juhul – nagu on märgitud esimesele väitele antud vastuses – võimaldab määruse nr 833/2014 artikli 5n ja eelkõige selle lõigete 5 ja 6 sõnastus hagejatel eristada õigusabiteenuseid, mis ei kuulu vaidlusaluse keelu kohaldamisalasse, nendest, mille suhtes vaidlusalust keeldu kohaldatakse.

194 Järelikult ei saa hagejate esimese argumendiga nõustuda.

195 Teise argumendiga väidavad hagejad, et määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikes 6 ette nähtud nõue, et teenuste osutamine peab olema kooskõlas määruse nr 833/2014 ja määruse nr 269/2014 eesmärkidega, on ebatäpne.

196 Määruse nr 833/2014 põhjenduses 2 on märgitud, et piiravate meetmete võtmine peab võimaldama „suurendada Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava tegevuse kulukust Venemaa jaoks ja toetada kriisi rahumeelset lahendamist“.

197 Määruse nr 269/2014 põhjenduses 3 on lisaks täpsustatud, et „kriisile tuleks leida lahendus Ukraina valitsuse ja Venemaa Föderatsiooni valitsuse vaheliste läbirääkimiste teel […] ning et kiirete tulemuste puudumise korral teeb liit otsuse lisameetmete kohta, nagu reisikeelu kehtestamine, varade külmutamine ning ELi–Venemaa tippkohtumise ärajätmine“. Nimetatud määruse põhjenduses 6 tuletatakse meelde, et selles määruses „austatakse põhiõigusi ja järgitakse eelkõige [hartas] tunnustatud põhimõtteid, eelkõige õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele ning õigust isikuandmete kaitsele“.

198 Määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikes 6 ette nähtud nõude, mis puudutab kooskõla määruse nr 833/2014 ja määruse nr 269/2014 eesmärkidega, eesmärk on seega hartaga kaitstud põhimõtteid järgides tagada, et selles sättes ette nähtud erand ei kahjustaks eesmärki avaldada Venemaa Föderatsioonile survet, et ta lõpetaks Ukraina vastu suunatud agressioonisõja. Nagu rõhutab nõukogu, on selle nõude eesmärk vältida ülalmainitud lõikes 6 sätestatud erandi kuritarvitamist ning see on seega piisavalt selge.

199 Seega tuleb hagejate teine argument tagasi lükata.

200 Kolmanda argumendiga väidavad hagejad, et määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikes 7 sisalduv kontrolli mõiste, mis hõlmab „ainukontrolli“ ja „ühiskontrolli“ mõisteid, on arusaamatu, kuna seda ei ole samas määruses määratletud.

201 Nõukogu rõhutab aga piiravate meetmete valdkonnas õigesti, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et „äriühingu võib kvalifitseerida „teise üksuse omandis või kontrolli all“ olevaks äriühinguks juhul, kui see teine üksus on olukorras, kus ta saab mõjutada asjaomase äriühingu valikuid, isegi kui nende kahe majandusüksuse vahel puudub igasugune õiguslik, omandi- või kapitaliosaluse suhe“ (10. septembri 2019. aasta kohtuotsus HTTS *vs.* nõukogu, C-123/18 P, EU:C:2019:694, punkt 75).

202 Järelikult tuleb hagejate kolmas argument tagasi lükata.

203 Neljanda argumendiga leiavad hagejad, et vaidlusalune keeld sisaldab selle ulatuse osas teatud ebatäpsusi.

204 Ükski väidetav ebatäpsus ei too siiski kaasa õiguskindluse põhimõtte rikkumist.

205 Kõigepealt, nagu nähtub eespool punktist 61, võimaldab määruse nr 833/2014 artikli 5n lõike 5 sõnastus õigusabiteenuste osutamist kohtueelses menetluses.

206 Järgmiseks, mis puudutab Venemaal olemasolevate ettevõtjate investeeringute võõrandamist või lõpetamist, siis nähtub määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikest 2, et selliste tehingutega seotud õigusnõustamine on keelatud, kui see on suunatud Venemaa valitsusele ja Venemaal asuvatele üksustele. Sellise keelu saab kõrvale jätta üksnes tingimustel, mis on ette nähtud määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikes 7 ja sama määruse artikli 12b lõikes 2a.

207 Lisaks keelab määruse nr 833/2014 artikli 5n lõige 2 õigusnõustamise seoses aktsiate üleandmise teatisega liidu üksuse poolt oma aktsiate omandamiseks praegustelt Vene aktsionäridelt, kui see nõustamine on otseselt või kaudselt mõeldud Venemaa valitsusele või Venemaal asuvatele üksustele. Selles suhtes ei oma tähtsust, kas tänu niisugusele õigusnõustamisele tehtud tehingust võivad lõpuks kaudselt kasu saada Venemaa valitsus või Venemaal asutatud üksused.

208 Lisaks jõustus vaidlusalune keeld määruse 2022/1904 artikli 2 kohaselt 7. oktoobril 2022. Sellest järeldub, et advokaatidel on põhimõtteliselt keelatud anda Venemaa valitsusele või Venemaal asutatud üksustele õigusabi nõustamise jätkumise raames enne 7. oktoobrit 2022 dateeritud kohustuse võtmise kinnituskirja või lepingu alusel. Selle keelu saab kohaldamata jätta üksnes määruse nr 833/2014 artikli 5n lõikes 4 sätestatud tingimustel, see tähendab õigusabi puhul, mida tuleb anda just selleks, et lõpetada enne selles sättes määratud tähtpäeva lepingud, mis on sõlmitud enne 7. oktoobrit 2022.

209 Lõpuks tuleb märkida, et määruse nr 833/2014 artikli 5n lõige 2 keelab kas või kaudselt osutada õigusabiteenuseid Venemaa valitsusele või Venemaal asutatud üksustele. Selle keeluga ei ole siiski vastuolus sõnavõtt konverentsil, millel osaleb Venemaa valitsuse või Venemaal asutatud üksuse töötaja, kui sõnavõtt jääb üldiseks ega tähenda sellise nõu andmist, mis põhineb õigusnormi tõlgendamisel ja kohaldamisel konkreetsele olukorrale ja mis lihtsustab Venemaa valitsuse, Venemaa üksuse või teatud kategooriasse kuuluva Venemaa üksuse jaoks otsuste tegemist.

210 Järelikult tuleb kolmas väide tagasi lükata.

211 Kuna hagejate poolt hagi põhjendamiseks esitatud kolm väidet on tagasi lükatud, tuleb hagi igal juhul rahuldamata jätta, ilma et oleks vaja otsustada selle vastuvõetavuse üle.

IV. Kohtukulud

212 Kodukorra artikli 134 lõike 1 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

213 Kuna hagejad on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb nende kohtukulud jätta nende endi kanda ja mõista neilt vastavalt nõukogu nõudele välja nõukogu kohtukulud.

214 Kodukorra artikli 138 lõigete 1 ja 3 alusel kannavad Bundesrechtsanwaltskammer, Ordre des avocats de Genève, Eesti Vabariik, komisjon ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (suurkoda)

otsustab:

1. **Jätta hagi rahuldamata.**

2. **Jätta Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles'i ja teiste hagejate, kelle nimed on esitatud lisas, kohtukulud nende endi kanda ning mõista neilt välja Euroopa Liidu Nõukogu kohtukulud.**

3. **Jätta Bundesrechtsanwaltskammeri, Ordre des avocats de Genève'i, Eesti Vabariigi, Euroopa Komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja kohtukulud nende endi kanda.**

van der Woude	Papasavvas	da Silva Passos
Kornezov	Truchot	Gervasoni
Półtorak	Nihoul	Öberg
Mac Eochaidh	Pynnä	Martín y Pérez de Nanclares

Brkan Zilgalvis Gâlea

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 2. oktoobril 2024 Luxembourgis.

Allkirjad